

Ny ligestillingsforskning:

Se, hvilke tiltag der virker

SIDE 4

Ny undersøgelse:

Ph.d.-studerende tror ikke på forskerdrømmen

SIDE 6

Tema om karriere

Lektoren er en truet art

SIDE 18

04

NY LIGESTILLINGSFORSKNING: SE, HVAD DER VIRKER

Den norske kønsforsker Liza Reisel har sammenlignet ligestillingstiltag på universiteter i Norge, Sverige og Finland.

06

NY UNDERSØGELSE: PH.D.ER TROR IKKE PÅ FORSKERDRØMMEN

Ph.d.-studerende ser pessimistisk på mulighederne for at få en fast forskerstilling på et universitet, viser undersøgelse lavet af DM og Pand.

18

LEKTOREN ER EN TRUET ART

Lektorernes andel af det videnskabelige personale er næsten blevet halveret de sidste 20 år. Konsekvensen af udviklingen er dårligere undervisningskvalitet og mindre diversitet i forskningen.

FRA KU TIL NOVO

Byurakn Ishkhanyan har skiftet humanistisk universitetsforskning ud på et job som statistiker hos den danske medicinalgigant, Novo Nordisk. **Side 9**

NATURE-SAGEN AFGJORT

AU-forskeren bag Nature-artiklen, der blev trukket tilbage, er frikendt for tvivlsom videnskabelig praksis. Flere peger dog på passager i afgørelsen, der trækker i modsat retning. **Side 10**

PROTESTERER MOD LUKNING AF UNIK UDDANNELSE I SOCIALT ARBEJDE PÅ AAU

Der kommer til at mangle nyuddannede kandidater, specielt på Sjælland og Fyn, advarer ansatte, aftagere og fagforening. **Side 12**

PRISVINDENDE FORSKER: UDDANNELSESLUKNINGER VISER FORÆLDET AAU-SYN PÅ HUMANIORA OG STEM

Stefania Serafin mener, at rektoratet på Aalborg Universitet har en forældet teknologi-opfattelse. **Side 14**

MÅNEDENS FOTO: HAVGRÆS KLARER ÆRTERNE

Det smarte havgræs binder drivhusgasser, beskytter kysterne, sikrer biodiversitet og gavner fiskeriet. Desværre bliver der mindre og mindre af det. **Side 16**

NOVO NORDISK FONDEN VIL TRÆKKE LOD OM BEVILLINGER

I et forsøg over tre år vil Novo Nordisk Fonden bruge lodtrækning til af udvælge en del af de forskningsprojekter, der får støtte. **Side 23**

VIS DIN PH.D.: NY VIDEN LEVER AF PROBLEMER

Problemer er noget, vi helst vil undgå. Men i videnskabens verden kan et velformuleret problem være en scene, der åbner sig for skabelsen ny viden, skriver Anna Cornelia Ploug i sit ph.d.-projekt, der tager afsæt i Hegel og fransk filosofisk tradition. **Side 24**

LÆRING: VERBALE NOTER GIVER NÆRVÆR I OPGAVER-FEEDBACK

Ved hjælp af et digitalt værktøj kan man suppler sine skriftlige kommentarer med stemmebeskeder, og det giver feedbacken en ny dimension. **Side 26**

NAVNE

Nye udnævnelser, priser og bevillinger. **Side 28**

BAGSIDE: RØNTGENSTRÅLER – VAR DET EN UKRAINER, DER VAR FØRST?

Da Wilhelm Conrad Röntgen i 1895 opdagede røntgenstrålerne, havde Ivan Puluj været i gang i mere end 15 år.

BLAD 02/22 (350)

Medlemsblad for DM's universitetsansatte, DM's forskningsinstitutionsansatte, Djøfs universitets- og forskningsansatte under Djøf Offentlig.
Løsaabonnemeter: IDA, Pharmadanmark, Psykologforeningen.

Bladets leder skrives af repræsentanter for universitets- og sektorforskningsafdelingerne i DM og Djøf. Bladets leder udtrykker fælles holdninger.

Øvrige artikler i bladet er ikke nødvendigvis i overensstemmelse med afdelingernes synspunkter. Eftertryk er tilladt med tydelig kildeangivelse.

Ansvarshavende redaktør:
Troels Kølln (tko@dm.dk)

Redaktionelle medarbejdere:
Red. leder Claus Baggersgaard (cbl@dm.dk),
journalist Lasse Højsgaard (lah@dm.dk).

Øvrige henvendelser:
Sekretær Sidse Rølle Jakobsen (srj@dm.dk).

Redaktionens adresse:
Forskerforum, Peter Bangs Vej 30,
2000 Frederiksberg, telefon: 38 15 66 55.

Oplag: 8.200 eks.
Udkommer 7 gange i 2022.

Forsideillustration: Simon Bodh Nielsen, Llustra.

Øvrige adresser:
DM, Peter Bangs Vej 30, 2000 Frederiksberg, tlf. 38 15 66 00.
Djøf, Gothersgade 133, PB 2126, 1015 Kbh. K, tlf. 33 95 97 00.

Grafisk produktion: OTW A/S.

Næste udgivelse: 5. maj 2022.

Af Brian Arly Jacobsen
– TR på Københavns
Universitet, fmd. for
bestyrelsen for DM
Universitet

Færre lektorer på universiteterne er et sygdomstegn

Andelen af lektorer på universiteterne er næsten halveret de seneste 20 år, viser tal, som Forskerforum bringer i dette nummer. Hvor andelen af professorer er steget svagt, er antallet af assistenter, ph.d.er og postdocs steget kraftigt, mens den relative andel af adjunkter ligesom lektorer er blevet noget mindre. Analysen udpeger to problemer. For det første er det et problem for arbejdspladsen, i og med at det især er lektorerne, der står for "rugbrødsarbejdet", som Kristoffer Kropp, lektor i videnssociologi ved RUC og formand for Det Unge Akademi, udtrykker det i Forskerforums artikel.

De underviser mest, administrerer og har mindre tid til ansøgninger og forskning. For det andet viser analysen, at antallet af midlertidigt ansatte er steget kraftigt. Andelen af ph.d.- og postdocstillinger er steget fra ca. 20 pct. af stillingsmassen til ca. 39 pct. Det er næsten en fordobling, og det er næppe en strategi, noget universitet i Danmark frivilligt har valgt. Det er primært et resultat af stigende eksterne private bevillinger, som skævvrider fordelingen af stillingsmassen, da eksterne bevillinger sjældent finansierer faste stillinger.

Fast ansættelse bør være hovedreglen på det danske arbejdsmarked, og sådan bør det naturligvis også være i universitetssektoren. Især i det offentlige har den til enhver tid siddende regering et ansvar for at skabe gode arbejdsvilkår for det offentliges ansatte gennem en personalepolitik, der skaber de mest hensigtsmæssige rammer til at løse den opgave, som man er

“

Det prekære arbejdsmarked er ikke en drøm for de fleste. Det skaber en permanent tilstand af stress og pres for kampen om den næste stilling, og som højt specialiseret arbejdskraft betyder det også, at man ofte må acceptere situationer på arbejdspladsen eller i arbejdsopgaven, som fastansatte er beskyttet mod.

ansat til. Det skaber helt generelt en uhensigtsmæssig arbejdskultur at ansætte folk midlertidigt, hvor man kunne blive fastansat. Det prekære arbejdsmarked er ikke en drøm for de fleste. Det skaber en permanent tilstand af stress og pres for kampen om den næste stilling, og som højt specialiseret arbejdskraft betyder det også, at man ofte må acceptere situationer på arbejdspladsen eller i arbejdsopgaven, som fastansatte er beskyttet mod.

Den kraftigt stigende grad af midlertidighed i ansættelser er uheldig for både rekrutteringen til institutionen og for den enkelte medarbejder. Det er både et politisk

og et ledelsesansvar at nedbringe midlertidige stillinger og konvertere dem til faste stillinger. I DM Universitet arbejder vi for, at antallet af ansatte i midlertidige job nedbringes, og ressourcerne konverteres til faste stillinger. Der er ingen gode grunde til, at der skulle være så store forskelle i brugen af midlertidighed mellem offentlige institutioner.

Den lavere andel af lektorer afspejler også en gennemgribende forandring af universitetsverdenen gennem de sidste 20 år, hvor bevillinger til forskellige forskningsområder distribueres stadig mere skævt. De store fonde satses på ganske få forskningsområder, hvorfor de ansætter langt flere i midlertidige stillinger (ph.d. og postdoc) end forskningsområder, som i højere grad er afhængige af basisbevillinger og offentlige forskningsfonde. De store fondes bevillingsstrategier er altså med til at skabe et prekært arbejdsmarked, som ikke nødvendigvis er til fordel for universitetet som institution, men som måske løser en forskningsopgave for en ekstern aktør på den mest effektive måde uden hensyntagen til universiteternes undervisningsforpligtelse og andre afledte opgaver, fx administration.

Det er udtryk for en ringe arbejdskultur, når vores universiteter ansætter folk midlertidigt, hvor de kunne blive fastansat. Midlertidige ansættelser giver utryghed for den enkelte og bidrager ikke til det langsigtede perspektiv og den faglige udvikling, der giver samfundet offentlige ydelser af høj kvalitet. ■

FORSKER:

Ligestillingstiltag mod bias gør ingen forskel

Danske universiteter følger EU's krav om at forebygge ubevidst kønsbias. Det er imidlertid ikke et stort problem i Norden, og tiltagene har typisk ingen positiv effekt, siger den norske kønsforsker Liza Reisel, der har sammenlignet ligestillingstiltag på universiteter i Norge, Sverige og Finland.

Der skal slås nye slag for ligestillingen i dansk forskning i de kommende år. KU, RUC, AAU og CBS har omkring årsskiftet offentliggjort handlingsplaner, der forholdsvis detaljeret beskriver, hvilke initiativer man vil gennemføre.

Et gennemgående indsatsområde er den ubevidste forudindtagethed. Her satser alle de nævnte universiteter på at øge bevidstheden om dette gennem træning og undervisning. For eksempel har KU planlagt et kursus om ligestilling, diversitet og ubevidst forudindtagethed, som alle ansatte skal gennemgå i efteråret 2022.

Inden for ligestillingsforskningen er der imidlertid ikke meget, der tyder på, at den slags "awareness-raising" er et effektivt redskab til at øge andelen af kvinder i forskning. Det fortæller forskningsprofessor Liza Reisel fra forskningsinstitutionen Institutt for Samfunnsforskning i Oslo. Hun forsker i ligestilling inden for uddannelse og arbejdsmarkedet og er lige nu ved at afslutte et forskningsprojekt, der sammenligner effekten af ligestillingstiltag ved universiteter i Norge, Sverige og Finland målt som antallet af kvindelige professorer.

"Awareness-raising og biastræning er en type tiltag, som ifølge vores forskning ikke har nogen effekt. Og i den internationale litteratur ser man faktisk, at det kan have en negativ effekt, fordi det skaber en modstand blandt de ansættelsesansvarlige, der ikke vil fortælles, hvad de skal tænke", siger hun.

Noget forskning nedvurderes

Forskningen tyder også på, at ubevidst forudindtagethed ikke er et så stort

problem i de nordiske lande som i verden omkring os.

"Når man skal måle forudindtagethed, gør man det typisk ved at gennemføre eksperimenter, hvor man for eksempel sender samme ansøgning med kvinde- og mandenavn og ser, hvordan kandidaterne vurderes. Men den slags kontrollerede eksperimenter viser en meget lille grad af kønsbias i nordisk sammenhæng. Flere studier i både Sverige og Norge viser samme trend: Det ser ikke ud til, at der er så udbredte fordomme om kvinders manglende kompetencer", siger Liza Reisel.

Forudindtagethed er en faktor, der skaber skævhed. Men det er ikke en forudindtagethed, der direkte retter sig mod kvinder – eller mænd for den sags skyld. Det handler mere om, at nogle former for forskning betragtes som finere og mere værdifuld end andre. Og det kommer til udtryk, når der sker en udvælgelse af kandidater på baggrund af deres bibliometriske meritter, forklarer hun.

"I den forståelse af kvalitet ligger der potentielt en forudindtagethed, der ikke handler om, hvorvidt det er mænd eller kvinder, men som handler om, at kvinder og mænd måske har lidt forskellige tilgange til forskning, og at kvinder måske i større grad beskæftiger sig med temaer og metoder, der ikke bliver publiceret i toptidsskrifterne", siger Liza Reisel.

Kvinder tager ansvar for familie og drift

Hun peger også på en gammel kending: familierollemønstret.

"Akademia er en konkurrencepræget karrierevej, og det er jo ret indlysende, at mængden af tid, man har til forskning og publicering, har betydning for ens konkurrenceevne. Her spiller spørgsmålet om familieansvar en rolle. For det er stadig sådan – selv i Norden – at kvinder har mere familieansvar end mænd".

Familieroller giver med andre ord ulige muligheder for akademisk succes – også på tværs af køn og kulturer.

"Den her problematik gælder ikke bare mellem mænd og kvinder, men også mellem mænd med mere eller mindre familieansvar og ikke mindst mellem nordiske ansøgere i forhold til ikkenordiske ansøgere", siger Liza Reisel.

Endelig peger hun også på arbejdsfordelingen på institutterne, hvor kvinder igen er tilbøjelige til at tage ansvar for nogle områder, som ikke er karrierefremmende.

"På universitetet er der andre vigtige opgaver som undervisning, administrativt arbejde, komitearbejde og så videre. Det har også betydning for ens mulighed for at dedikere sig til forskningen, og forskningen her tyder på, at der ikke er lige betingelser for mænd og kvinder".

Positiv særbehandling og organisatorisk forankring af ansvaret – det giver flere kvindelige professorer, viser Liza Reisels forskning i ligestilling på nordiske universiteter. Til gengæld batter det ikke med mentorprogrammer og kurser om ubevidst kønsbias.

EU-krav

Når universiteterne så gennemgående satser på undervisning og bevidstgørelse om kønsforudindtagethed, er det ikke så mærkeligt. Fra nytår har EU haft et gældende krav om, at alle institutioner, der søger om Horizon-forskningsmidler, skal have en ligestillingsplan. Og et af minimumskravene til den plan er, at den behandler “undervisning for at øge bevidstheden om ligestilling og ubevidst kønsbias hos beslutningstagere og personale”, som det hedder ifølge UFM.dk.

Danske universiteters ligestillingsindsats er altså delvist tilrettelagt ud fra nogle problemstillinger, som nok er relevante i mange europæiske lande, men angiveligt ikke i de nordiske.

“Det betyder ikke, at vi ikke har problemer, men de er måske af en anden, mere strukturel art, der handler om ens betingelser for deltagelse, og hvordan man værdisætter forskellige typer af forskning. Jeg tror, det er meget vigtigt at tage udgangspunkt i de udfordringer, man ser i sin egen organisation. Og det er jo på en måde en grundsten i handlingsplanudvikling – det arbejde, man gør internt for at finde ud af, hvor skoen trykker. Hvor er det, helt nede på institutniveau, man oplever barriererne?”

Effektivt – men ulovligt

I undersøgelsen, som Liza Reisel og hendes forskningskolleger har foretaget, deler de ligestillingstiltagene op i fire kategorier: 1) Karrierefremmende tiltag for kvinder, for eksempel mentorprogrammer og netværk; 2) Awareness-raising; 3) Organisatoriske tiltag, der går ud på at tildele ansvar for ligestilling til personer i organisationen; 4) Særbehandling af kvinder.

Groft sagt er de to første kategorier ikke effektive, mens de to sidste er. Den positive særbehandling, hvor der for eksempel er blevet oprettet stillinger specifikt til kvinder, er dog i flere tilfælde blevet kendt ulovlig af EU-domstolen.

“Der har været perioder, særligt i Sverige og Norge, hvor der har været en aktiv brug af positiv særbehandling. Nogle af de typer er siden blevet reguleret, fordi de har været indklaget for

EU-domstolen og dømt som uretmæssig særbehandling. Det, man godt må, er en moderat særbehandling, hvis man har to nogenlunde lige kvalificerede kandidater. Derfor er der ganske store muligheder for at foretrække kvinder, særligt når der i forvejen er ubalance i kønssammensætningen”.

Ansvar skal tæt på ledelsen

At den tredje kategori – den med de organisatoriske tiltag – er noget, der skaber forandring, er imidlertid den gode nyhed for danske universiteter. Ligestillingsindsatsen er generelt set godt organiseret og forankret i både udvalg og medarbejdere, der er dedikeret til opgaven. For eksempel har AU et diversitets- og ligestillingsudvalg hvor rektor er formand.

“Ifølge forskningslitteraturen har det meget at sige, hvor tæt på ledelsen opgaven er forankret. Jo tættere, jo mere effektivt”, siger Liza Reisel.

I forhold til vores nordiske naboer ligger Danmark lavt på andelen af kvindelige professorer. Hvor både Norge, Sverige og Finland ligger på omkring 30 procent, er det herhjemme kun 23 procent af professorerne, der er kvinder. Andelen er dog øget med omkring et procentpoint om året, hvilket er nogenlunde samme stigningsgrad, som man ifølge Liza Reisel har haft i Norge.

Den største udfordring for at opnå nogenlunde kønsbalance på professorområdet i de nordiske lande ligger dog i de ubalancer, der er på særlige videnskabsområder.

“De tekniske og naturvidenskabelige fag trækker snittet ned, og der ligger vi ret dårligt i Norden i forhold til EU-gennemsnittet. Jeg tror, det vigtigste arbejde er at øge rekrutteringen af studerende og ph.d.er i de fag”, siger hun.

Desværre er universiteterne et område, hvor ligestillingsindsatsen er dømt til at ske gennem et langt, sejt træk. For seniorforskere skifter sjældent job.

“Får man en fast stilling, bliver man typisk i den til sin pension. Så opgaven med at få flere kvinder ind i de stillinger går langsomt, uanset hvad man gør. Det er den anden store udfordring”. ■

Ny undersøgelse: Ph.d.-studerende drømmer om en forskerkarriere – men ser pessimistisk på fremtidsudsigterne

En undersøgelse gennemført af fagforeningen DM og Pand – PhD Association Network of Denmark – viser, at mange ph.d.-studerende har som karrieremål at blive fastansat på universiteterne, selvom der er alt for få stillinger. Bedre karrierevejledning om jobmulighederne i erhvervslivet er en del af løsningen, mener AU og KU.

Cirka en tredjedel af de ph.d.-studerende har som deres primære karrieremål at få en fast forskerstilling på et universitet, når det tre år lange uddannelsesforløb er afsluttet, men i realiteten går drømmen om en forskerkarriere i opfyldelse for de færreste, da der er alt for få lektorater i forhold til det stigende antal ph.d.er og postdocs.

Mere end halvdelen af ph.d.erne anser mulighederne for at blive fastansat for at være dårlige inden for deres felt, fremgår det af en ny undersøgelse gennemført af DM og Pand.

Luisa Hedler, der er ph.d.-studerende på CBS og forperson for Pand, siger, at ph.d.erne oplever et stort skel mellem de meget store krav og forventninger, der er til dem, og de ressourcer og karrieremuligheder, de får stillet til rådighed og i udsigt.

“Det er ikke sådan, at vi ph.d.er lever i en fantasiverden. Vi laver noget, som vi elsker, men der er stor usikkerhed om fremtiden og ingen klar karrierevej, hvilket er en stor kilde til stress. Vi ved godt, at fremtidsudsigterne er dystre, så der er stor pessimisme i forhold til muligheden for at gøre karriere som forsker”, siger Luisa Hedler.

Hun tilføjer, at ph.d.erne i dag skal

bidrage til afdelingen, hvor de skriver deres afhandling, på lige fod med de fastansatte. De skal undervise, deltage i møder og udvalg, planlægge seminarer osv.

I undersøgelsen svarer 33 pct. af de ph.d.-studerende, at arbejdsbyrden i forbindelse med afdelingsarbejdet er så stor, at det påvirker kvaliteten af deres forskning negativt. 39 pct. svarer, at de ofte kommer bagud med arbejdet.

Det positive er ifølge Luisa Hedler, at det får ph.d.erne til at føle sig som en del af arbejdspladsen, men i realiteten ved de godt, at de er der på lånt tid.

“Når kontrakten slutter, er vi på egen hånd. Der mangler gennemsigthed, i forhold til hvad der kræves for at fortsætte på universitetet. Det ville være rart at vide, at du skal gøre et, to, tre for at kvalificere dig til en fast stilling”, siger hun.

Tager ni år at blive fastansat

Hun tilføjer, at universiteterne risikerer at miste de største forskningstalenter, fordi det akademiske arbejdsmarked er blevet så hårdt og usikkert.

“Der er noget strukturelt problematisk ved systemet, fordi alle er blevet afhængige af forskningsmidler fra eksterne kilder, hvilket medfører, at mange bliver tidsbegrænset ansat. Alle ph.d.er, jeg kender, elsker forskning og er villige

til at bringe store ofre, men det tager nu i gennemsnit ni år at få en fast stilling efter ph.d.-graden, og selv de, der klarer den, har været ude på en lang vanskelig rejse. De, der har en familie, kan ikke bare flytte rundt efter den ene tidsbegrænsede stilling efter den anden, så vi mister mange talentfulde forskere, fordi de ikke kan leve med spillereglerne, som de er i dag. Vi må spørge os selv, hvilken type forskere vi fremelsker, når miljøet bliver mere og mere hårdt og usikkert”, siger hun.

Tallene, som Luisa Hedler henviser til, stammer fra rapporten “Karrierer i forskningen” udgivet af Danmarks Forsknings- og Innovationspolitiske Råd i 2019. Den viser, at det i perioden 1999-2008 tog omkring syv år efter opnået ph.d.-grad at blive lektor, og derfra tog det ofte yderligere seks år at avancere til en professorstilling. I dag tager det gennemsnitligt knap ni år fra ph.d.-grad til lektoransættelse, og fra lektoransættelsen tager det gennemsnitligt fem år til en professor MSO-stilling og yderligere tre år til et ordinært professorat.

Brug for kulturændring

Niels Glæsner, konsulent i fagforeningen DM, bekræfter, at der har spredt

Flere ph.d.er skal finde beskæftigelse i det private erhvervsliv, da der er for få faste stillinger på universiteterne. Her en situation var Aalborg Universitets årlige karrieremesse i Gigantium, hvor omkring 2000 studerende kommer forbi for at se på deres karrieremuligheder.

postdoc og bagefter ender i et job uden for universitetet, har et lønfortræk på omkring 20 pct. i forhold til dem, der gik direkte ud og fandt et job uden for universitetet – enten i det offentlige eller det private.

AU satser på tidlig karriereafklaring

Aarhus Universitet var formentlig det første, der begyndte at organisere karrierevejledningen af ph.d.-studerende for cirka ti år siden, hvor Vibeke Broe blev ansat til at starte en ny karriereservice, i erkendelse af at der med et stærkt stigende ph.d.-optag ville være flere, som ikke kunne blive i akademien.

Fra begyndelsen har der været tilbudt både individuel karriererådgivning, workshops og præsentationer om kompetenceafklaring og jobmarkedet, hjælp til cv og ansøgning, forberedelse til jobsamtale og netværksskabelse samt tilbudt brobygningsaktiviteter og mentorordning. Alt sammen med fokus på at gøre den enkelte ph.d.-studerende opmærksom på alle karrieremuligheder og på de erfaringer og kompetencer, som er værdifulde uden for en akademisk sammenhæng. I 2020 blev der afsat midler til en særlig treårig indsats, der handler om tidlig karriereafklaring. Det er heldagsforløb udviklet i samarbejde med det enkelte ph.d.-program, der tager udgangspunkt i de lokale behov og ønsker. Ud over at de unge forskere selv skal blive mere karrierebevidste, har AU også fokus på at understøtte forskningsledere og vejledere, så de i endnu højere grad bliver klædt på til at drøfte karriereudvikling med deres ph.d.-studerende og postdocs. Samtidig er det blevet skrevet ind som en målsætning i AU's strategi, at flere end 30 pct. af ph.d.-erne, som det er i dag, skal vælge en karriere i det private erhvervsliv. I alt har ca. 640 ph.d.-studerende været igennem "tidlig karriereafklaringsworkshop" i 2021, fortæller Vibeke Broe.

"Det handler i høj grad om at sætte ord på mulighederne og synliggøre, at der er masser af alternativer til en karriere i universitetsverdenen. Rigtig mange arbejdsgivere uden for akademien →

sig en karrierepessimisme blandt yngre forskere, og det er ikke uden grund.

"De, der gerne vil være inden for universitetsverdenen, kan godt læse rapporter, så de ved ganske udmærket ude i miljøerne, at vejen til en fastansættelse bliver længere og længere. De synes samtidig, at det er en attraktiv karrierevej, men de skal virkelig performe bare for at få næste postdocbevilling. En ung forsker er måske tilbøjelig til at acceptere virkelig at knokle tre til fem år for at blive fastansat, men hvis det er ni år slid i usikkerhed, er det måske noget andet", siger Niels Glæsner.

Han tilføjer, at det er vigtigt, at man som ph.d. tænker på sin karriere gennem hele forløbet og ikke udskyder det, til efter afhandlingen er afleveret.

"Ph.d.-erne skal først og fremmest blive dygtige forskere, men jeg vil også opfordre dem til at spørge, hvilken faglig profil de ønsker at få med. Der er ikke noget galt i at sige ja til en postdoc efter ph.d.-en, men du skal være obs på, hvad det kan give dig karrieremæssigt. Der skal være en karrieremæssig overvejelse bag, og det er der kun, hvis du opbygger kompetencer eller et fagligt netværk. For mange bliver hængende for længe i akademien. Hvis de alligevel

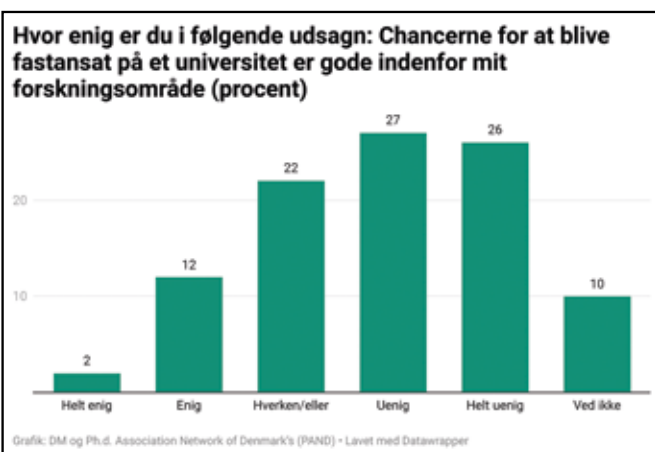
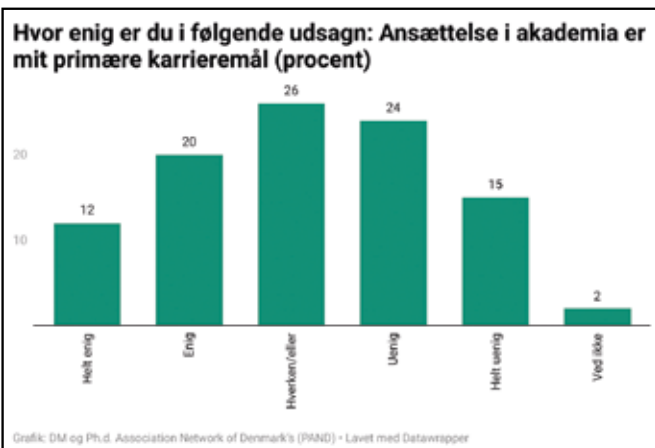
ender i et job udenfor efterfølgende, kan de lige så godt tage hul på skiftet tidligt", siger han.

Ifølge Niels Glæsner opleves det af mange som et nederlag, hvis det ikke lykkes at få en universitetskarriere, så der er brug for en kulturændring, fordi det også er muligt at få en spændende forskerkarriere i det private erhvervsliv.

Der er tilmed også gode økonomiske grunde til at tage en ph.d.-grad og efterfølgende forlade akademien til fordel for en karriere uden for universitetsverdenen.

Danmarks Forsknings- og Innovationspolitiske Råd skriver i rapporten "Karrierer i forskningen", at for mange yngre forskere havner i postdoc-sumpen, fordi de for længe er ansat i midlertidigt job uden at påbegynde et egentligt karriereforløb som videnskabelig medarbejder. Når det sker, risikerer de at være mindre attraktive for erhvervslivet end nyuddannede ph.d.-er, og det har store økonomiske konsekvenser, viser en rapport fra Tænketanken DEA, der har sammenlignet ph.d.-ernes årsløn, seks år efter at de har fået deres ph.d.-grad.

Det viser sig, at ph.d.-er, der først har haft en stilling som eksempelvis

vil gerne ansætte denne målgruppe, fordi forskningskompetencer kan bruges i meget bred sammenhæng fx inden for datascience, analyse, forskning og projektledelse. De yngre forskere har også selv et ansvar for at se sig selv i spejlet og spørge, om det er realistisk at få en akademisk karriere, og at overveje, om det nu også er den karrierevej, der er den rigtige for dem, eller om de kan se deres erfaring skabe værdi andre steder”, siger hun.

Ifølge Vibeke Broe var der for ti år siden måske to i hele salen, der rakte hånden op, når hun spurgte, hvor mange der ikke satsede på en karriere i academia, og i dag er det cirka hver anden.

Hun mener, at der er et skifte på vej, hvor universiteterne kommer til at kæmpe for at holde på de bedste ph.d.er i fremtiden.

“Mange ph.d.-studerende kan godt se, at academia ofte er et hårdt og krævende miljø med lange arbejdsdage, krav om mobilitet og fokus på publikationer, og de opdager, at der er

muligheder i det private for stadig at lave det, man virkelig brænder for, men under nogle andre vilkår”, siger hun.

Nyt tiltag på KU SCIENCE

Også Københavns Universitet har i nogle år haft et projekt omhandlende udvikling og implementering af karrierevejledningstilbud til unge forskere, og nu har de på Det Natur- og Biovidenskabelige Fakultet SCIENCE på KU for nylig besluttet at sætte ekstra fart på vejledningen af deres ph.d.-studerende.

Prodekan for forskning Lise Arleth forklarer, at baggrunden er, at langt de fleste af de unge forskertalenter skal omstille sig til en karriere et andet sted end på fakultetet. Statistikken viser nemlig, at 62 pct. af de ph.d.-studerende fortsætter karrieren et andet sted efter endt uddannelse, mens det er tilfældet for 85 pct. af alle postdocs.

SCIENCE sender dermed hvert år cirka 350 ph.d.er og postdocs ud i samfundet, så der er brug for en mere systematisk tilgang til karrierevejledning, som det er tilfældet på bachelor- og

kandidatniveauerne, mener Lise Arleth.

“Det er en vigtig opgave at sørge for, at alle har de absolut bedste forudsætninger for at skabe deres drømmekarriere. Mange af vores kandidater har gennem deres ph.d. og postdoc fokuseret på et smalt, forskningstungt spor, men kan måske godt se, at der ikke vil være en akademisk stilling til dem. Det er ikke alle, der har tænkt lige meget over, hvad deres plan B er, og processen med at omstille sig er ofte hård. Så det er det med at udforske alternative karriereveje og åbne op for konstruktive dialoger om det, som jeg mener, at vi godt kan understøtte bedre”, udtaler prodekanen.

Det første konkrete tiltag har været at ansætte Iben Treebak som ph.d.-karrierevejleder på fakultetet den 1. december sidste år. Hendes første opgave bliver at udvikle et karrierevejledningstilbud til ph.d.erne på fakultetet, men det er for tidligt at sige, præcis hvordan det skal skrues sammen, da hun er ved at danne sig et overblik over, hvad der findes af lokale tiltag.

“Næsten alle institutter gør noget, men det er ikke systematiseret, og de ph.d.-studerende skal kunne regne med at få et tilbud om vejledning og have et sted at gå hen”, siger Iben Treebak.

Hun forestiller sig, at der som minimum skal være et tilbud om individuelle samtaler, og at alle nye ph.d.-studerende skal introduceres til karrierelæring, når de starter på uddannelsen, og undervejs få bedre muligheder for at udvide deres viden om jobmulighederne uden for academia. Derudover er der den mere tekniske del omkring, hvordan man skruer et godt cv og en ansøgning sammen, men det kan måske ske i samarbejde med de akademiske fagforeninger, overvejer hun.

“Vi skal ikke prøve at overbevise ph.d.erne om at vælge den ene karrierevej frem for den anden, men de har brug for viden og sparring, så de kan træffe deres valg på et oplyst grundlag. Det handler også om forventningsafstemning og om at løfte blikket for, at de har nogle eftertragtede kompetencer, der kan oversættes til andre sammenhænge i erhvervslivet”, siger hun. ■

Byurakn skiftede KU ud med Novo

Byurakn Ishkhanyan har skiftet humanistisk universitetsforskning ud med et job som statistiker hos den danske medicinalgigant Novo Nordisk, men de faglige forskelle er faktisk ikke så store, som det måske lyder til, siger hun.

Byurakn Ishkhanyan drømte oprindeligt om en karriere som universitetsforsker. Hun valgte at forlade hjemlandet Armenien og drage til København, fordi Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab på KU forskede i netop det, som hun ville skrive sin ph.d.-afhandling om. Hun interesserer sig i sin forskning for sprogbehandling i hjernen med fokus på sproglige mangler ved afasi og skizofreni.

Men efter at ph.d.-titlen var i hus, og hun havde fået en postdocbevilling i to omgange, besluttede hun også at prøve at søge job i erhvervslivet.

Faktisk begyndte hun allerede at målrette sine kompetencer mod en erhvervskarriere, da hun var postdoc, fordi hun godt kunne se, at der var alt for mange ph.d.er og postdocs i forhold til antallet af faste stillinger på universitetet. Hun valgte blandt andet at undervise på et kursus i statistik og benyttede nogle analysemetoder i sin forskning for at forbedre sine programmerings- og dataanalysefærdigheder.

Byurakn Ishkhanyans bedste råd til andre, der står i samme situation, er at gøre jobsøgningen til et projekt og arbejde intensivt og seriøst på det.

“Det tog mig et halvt år at finde mit drømmejob, selvom jeg har nogle store fordele, fordi jeg er uddannet læge, kognitiv videnskab er interdisciplinær, og jeg har været vant til at bruge en masse data i min forskning. I starten kom jeg ikke engang til jobsamtale, så måtte jeg arbejde på mit cv”, siger hun.

Brug for holdningsændring

Ifølge Byurakn Ishkhanyan er det ikke så anderledes set i forhold til hendes forskning at arbejde med statistik hos en international medicinalgigant, som det måske lyder.

“Jeg har været ekstremt heldig, da jeg nu arbejder med noget, jeg virkelig

brænder for. Tingene går hurtigere, men jeg arbejder stadig med data og analyser, og metoderne er nogenlunde ens. På universitetet arbejdede jeg heller ikke med mine egne forskningsideer. Jeg elskede projekterne, men ideerne var ikke mine, da det var en professor, som havde fået bevillingen og bestemte, hvad vi skulle forske i”, siger hun.

Byurakn Ishkhanyan tilføjer, at der er brug for, at vi ændrer vores tankegang i forhold til ph.d.-graden, som i dag af mange bliver opfattet som første trin på den akademiske rangstige, hvor endemålet er at blive professor.

“Vi burde i stedet se det som en akademisk uddannelse, der kan føre til mange forskellige karriereveje. Realiteten er jo, at der ikke er faste stillinger nok i forhold til antallet af ph.d.er, så retorikken må ændres. Personligt var jeg åben over for det private erhvervsliv, men det var alligevel skræmmende at forlade akademien. Det var lidt ligesom at forlade sit land, men jeg har på ingen måde fortrudt”, siger hun. ■

AU-forsker frikendt i Nature-sagen – men Praksisudvalget antyder tvivl

AU-forskeren bag Nature-artiklen, der blev trukket tilbage, er frikendt for tvivlsom videnskabelig praksis. Flere peger dog på passager i afgørelsen, der trækker i modsat retning.

En af de senere års mest omblæste forskningskonflikter har fået sat et punktum. Det er sagen om Nature-artiklen fra AU, som opsigtsvækkende fandt, at den menneskelige evne til at løse spilbaserede kvantefysiske problemer i nogle tilfælde overgår computers. Senere måtte artiklen dog trækkes tilbage på grund af en simpel fortegnstfejl – et minus for meget – i en algoritme, som en forsker ved Datalogisk Institut opdagede i slutningen af 2019. Sideløbende hældte de implicerede dekan og Carlsbergfondets daværende formand, Flemming Besenbacher, yderligere benzin på det offentlige bål ved at bagtale kritikerne som “redeskidere”, der skulle have deres mund tapet til.

Praksisudvalget på AU har nu for anden gang behandlet sagen. Artiklens hovedforfatter, Jacob Sherson, der var professor MSO på Institut for Fysik, og hans medforfatter, Klaus Mølmer, professor samme sted, fik i maj 2020 kritik af Praksisudvalget for at være for langsom til at udlevere algoritmekoderne til den hollandske forsker Dries Sels, der allerede i 2017 var skeptisk omkring artiklens konklusion og ønskede at afprøve den. Men i marts 2021 blev Jacob Sherson og Klaus Mølmer indklaget igen. Klagen stillede spørgsmål ved, om det var bevidst eller groft uagtsomt, at de ikke havde reageret på Dries Sels' kritik og undersøgt algoritmen for fejl, samt at der blev søgt forskningsmidler på baggrund af de resultater, der viste sig at være fejlbehæftede.

“Begrundet tvivl”

I første omgang røg sagen til Nævnet for Videnskabelig Uredelighed (NVU), som kort fortalt afviste, at der var tale

om uredelighed.

Herefter røg sagen tilbage til Praksisudvalget på AU. Afgørelsen kom i slutningen af januar, men først efter en måned valgte AU at offentliggøre sagens afgørelse.

Klagen mod Klaus Mølmer blev afvist uden behandling, men også Jacob Sherson gik fri af kritik. Praksisudvalget konstaterer ganske vist, at det fremlagte materiale “kan rejse begrundet tvivl om, at Jacob Sherson har været ubekendt med fejlen”. Men konklusionen er, at det ikke er bevist, at Jacob Sherson skulle have haft kendskab til fejlen og dens betydning, før den blev opdaget i slutningen af 2019. Af samme grund kan han ikke klandres for at referere til artiklen i sine forskningsansøgninger.

“Først og fremmest er det glædeligt, at sagen nu er afsluttet. Det har kostet mange kræfter for alle de involverede, men nu ser vi fremad”.

Sådan lød den samstemmende reaktion fra dekan Kristian Pedersen og leder af Institut for Fysik Ulrik Uggerhøj ifølge den officielle udtalelse.

Kritiker bad om forkert kode

Men selv om lederne er glade, er der ikke den store tilfredshed at spore hos Jacob Sherson, selv om afgørelsen umiddelbart var positiv for ham. Han havde nemlig håbet – og forventet – at Praksisudvalget ville ændre sin afgørelse fra 2020.

“Jeg blev ikke overrasket over at blive frikendt for mine tre fysikkollegeres vilde anklager om systematisk, bevidst manipulation. Men jeg er dybt skuffet over, at Praksisudvalget nægter at revidere de dokumenterbart forkerte aspekter af 2020-dommen”, fortæller han.

Dries Sels, adjunkt ved New York University, ville teste Jacob Shersons forsøg.

I 2020-afgørelsen fik Jacob Sherson som nævnt kritik for ikke at udlevere algoritmekoden til Dries Sels. Men Dries Sels bad aldrig om den fejlagtige algoritmekode.

“Dries nævnte én gang en 2012-spilkode, og jeg gav ham de relevante informationer og hørte aldrig siden flere anmodninger. Skal jeg dømmes for ikke at give ham en kode, han aldrig bad om, og som en stribe uafhængige faglige eksperter og hans egne publicerede ord bevidner, at han aldrig har betvivlet? Det mener Praksisudvalget”, siger han.

Praksisudvalget skriver i et brev til Jacob Shersons advokat, at det i 2017 “måtte stå klart for Jacob Sherson, at Dries Sels betvivlede koderne/algoritmen bag Nature-artiklen og ønskede at efterprøve den”. Udvalget mener, at det burde have fået Jacob Sherson til at sende den relevante kode. Derfor fastholder udvalget afgørelsen fra 2020.

Store omkostninger

Jacob Sherson mener til gengæld, at Praksisudvalget ikke har kompetence til at vurdere sagen, fordi det handler om faglige uenigheder og ikke tvivlsom praksis.

Robin Engelhardt har sagen på som case i "Penkowa-kurset".

Kristian Pedersen, dekan på AU Nat, vil gerne se fremad.

Jacob Sherson havde forventet, at Praksisudvalget ville trække kritik tilbage.

“Der er en grundlæggende faglig uenighed mellem mig, Dries Sels og Allan Grønlund om fortolkning af konklusionen i Nature-artiklen. Med fejlen rettet har vi i 2020 verificeret Nature-hovedpointerne, så sagen er mere kompliceret, end man tror. Det går galt, når Praksisudvalget ignorerer den faglige diskussion, men stiller sig til doms over, hvad jeg skulle have gjort i 2017, hvor ingen troede, algoritmerne var forkerte”.

Jacob Sherson, der i dag delvist er flyttet til Institut for Virksomhedsledelse, peger på, at sagen for ham har haft store karrieremæssige omkostninger, som den seneste afgørelse næppe vil rette op på.

“Jeg var leder af et center med 15 ansatte. Nu har vi to, fordi jeg er i karantæne – både officielt og uofficielt – fra at få bevillinger. Selv om det af alle instanser er fastslået, at jeg har handlet i god tro, står jeg stadig tilbage med en tyndslidt faglig troværdighed”.

Forsvarer: ikke o.k.

Jacob Sherson har i sagen fået hjælp af advokat René Offersen. Advokaten lægger vægt på, at Jacob Sherson og Klaus Mølmer nu er frifundet ved to instanser.

“Praksisudvalget vælger i første omgang at sende klagen videre til uredelighedsnævnet, og der bliver den hældt af brættet. Så tager Praksisudvalget selv sagen og afviser i forhold

til Klaus Mølmer og frifinder så Jacob Sherson. Det er det, der tæller på bundlinjen”, siger René Offersen.

Han ærgrer sig dog over, at Praksisudvalget trods frifindelsen har passager i afgørelsen, der trækker i den anden retning, for eksempel “begrundet tvivl” om, at Jacob Sherson var ubevidst om fejlen.

“Jacob Sherson bliver frifundet. Men så vælger de i Praksisudvalget alligevel en begrundelse, hvor han lige skal have nogle blå mærker. Det synes de åbenbart er retssikkerhedsmæssigt i orden, men det synes jeg egentlig ikke”, siger René Offersen og konstaterer, at sagen nu juridisk set er afsluttet.

Forskerforum har været i kontakt med de tre fysikprofessorer, der har indklaget Jacob Sherson. De ønsker ikke at udtale sig ud over en fælles kommentar:

“Vi konstaterer, at Praksisudvalget har stadfæstet sin udtalelse om tvivlsom forskningspraksis i forhold til de indklagede i den første sag, og tager udtalelserne vedrørende de specifikke supplementære anklagepunkter i den seneste sag fra NVU og Praksisudvalget til efterretning”.

Manglende rettidig omhu

Studielektor Robin Engelhardt underviser ph.d.er på KU i god videnskabelig praksis – det såkaldte

“Penkowa-kursus” – og har sagen om Jacob Sherson på skemaet som case.

Han vurderer, at kritikken mod Jacob Sherson – at han skulle have været mere omhyggelig og imødekommende over for kritikken af hans artikel – skal ses i lyset af Jacob Shersons meget synlige kommunikation omkring resultaterne, der fortsatte, helt frem til fejlen blev opdaget.

“Det, der nok har fået folks pis i kog, er, at han har oversolgt sit budskab, selv om han burde have vist rettidig omhu, da Dries Sels påpegede, at der var et problem. Mistanken er, at han har holdt tvivlen for sig selv og solgt sin historie, selvom han vidste, at der måske var noget galt. Men problemet er, at Praksisudvalget kun kan forholde sig til ting, der er publiceret i videnskabelige tidsskrifter og i forskningsansøgninger. Det kan ikke forholde sig til, hvordan en forsker kommunikerer andre steder”, siger Robin Engelhardt.

Han noterer også, at afgørelsen indeholder passager, hvor udvalgets medlemmer antyder, at de deler mistanken mod Jacob Sherson om tvivlsom praksis, hvilket de altså ikke kan eftervise.

“Jeg tolker det sådan, at de nok tror, der har været tvivlsom forskningspraksis. Og det er nok også der, mit eget synspunkt ligger: Jacob Sherson burde have udvist en større grad af rettidig omhu. Men jeg kan naturligvis ikke sætte mig ud over den afgørelse, som Praksisudvalget er kommet frem til. Praksisudvalget har trods alt haft større indblik i sagen, end jeg har”.

Hele sagen er – set fra en undervisers synspunkt – en fantastisk god case i forhold til en diskussion om god videnskabelig praksis og forskningsetik, fastslår Robin Engelhardt. ■

PROTESTER MOD UDDANNELSESLUKNINGER PÅ AAU SPREDER SIG

Ansatte og aftagere på kandidatuddannelsen i socialt arbejde kritiserer også Aalborg Universitets beslutning om at lukke alle humanistiske og samfundsvidenskabelige uddannelser i København.

Flere tillidsrepræsentanter og undervisere på Aalborg Universitet har allerede kritiseret ledelsens beslutning om at lukke samtlige 18 humanistiske og samfundsvidenskabelige uddannelser i København uden at informere eller inddrage medarbejderne. Beslutningen blev derfor truffet på et fejlagtigt grundlag og uden at have tilstrækkeligt overblik over konsekvenserne, mener de.

Nu melder endnu flere sig i koret af kritikere. Blandt andet har 23 forskningsledere og undervisere på kandidatuddannelsen i socialt arbejde skrevet et debatindlæg i Altinget, hvor de argumenterer for, at lukningen af uddannelsen vil skade det sociale arbejde, bl.a. fordi uddannelsen er den eneste af sin slags i Danmark, og fordi der kommer til at mangle nyuddannede kandidater, specielt på Sjælland og Fyn.

AAU i København skal være STEM-campus, mener ledelsen.

De færdiguddannede bliver typisk ansat som ledere, planlæggere, udviklere og undervisere af kommende socialrådgivere og sygeplejersker. Desuden bliver det vanskeligere at få flere til at søge ind på professionshøjskolerne, når kandidaten i socialt

arbejde bliver nedlagt, fordi en vigtig karrierevej for professionsbachelorerne dermed forsvinder.

Dansk Socialrådgiverforening har også afholdt et webinar den 8. februar, og flere organisationer har i fællesskab stillet et borgerforslag med krav om, at de politiske partier skal genforhandle aftalen om flere og bedre uddannelsesmuligheder i hele Danmark, fordi effekten af den nuværende aftalerammer, at der bliver færre og værre uddannelsesmuligheder.

Maja Lundemark Andersen, der er lektor og studienævnsformand på uddannelsen, siger, at det ikke giver mening at nedlægge to ud af tre pladser på kandidatuddannelsen, som har en betydelig lavere dimittendledighed end andre samfundsvidenskabelige kandidatuddannelser på AAU. Ledigheden er ni procent beregnet i 4.-7. kvartal efter dimissionen. Ti år efter endt uddannelse er ledigheden 2 procent ifølge uddannelseszoom.dk.

Uddannelsen bliver bevaret, men dog i stærkt dimensioneret form på hovedcampus i Aalborg, så der ved seneste optag var 150 ansøgere til de 50 pladser. Når alle 90 pladser forsvinder i København, er det fuldstændig urealistisk, at efterspørgslen kan tilfredsstilles, mener Maja Lundemark Andersen.

Beslutning virker uigennemtænkt

Hun siger, at uddannelsen har flere ansøgere, der er lidt oppe i 20'erne eller 30'erne, fordi en relevant professionsbachelor giver adgang til at søge ind. Mange har derfor været ude på arbejdsmarkedet nogle år, de har stiftet familie og er forankret i et lokalområde, hvor de også ser muligheder for, at de med kandidatgraden kan få et nyt job, eksempelvis i en NGO. De rykker

“Vi ved ikke, hvad ledelsen tænker, når hele processen bliver kørt så lukket, men vi hører rygter ude i byen, og der er en masse løse ender, som jeg tror, de i ledelsen slet ikke har overvejet”

derfor heller ikke to år ud af deres liv og flytter familien til Aalborg.

“Vi ved ikke, hvad ledelsen tænker, når hele processen bliver kørt så lukket, men vi hører rygter ude i byen, og der er en masse løse ender, som jeg tror, de i ledelsen slet ikke har overvejet. Jeg gætter på, at vi er røget med i slipstrømmen, fordi de har truffet en strategisk beslutning om, at samfundsvidenskab og humaniora skal ud af København”, siger hun.

Maja Lundemark Andersen tilføjer, at de har fået at vide, at forskningsmiljøet vil blive bevaret, men de ansatte har svært ved at se, hvordan økonomien skal hænge sammen, når instituttet mister uddannelsesindtægter på ca. 4,2 mio. kr., når optaget stopper. De tænker også, at der er en grænse for, hvor mange ansatte der skal bruges til at undervise 50 studerende.

“Problemet er, at der skal hentes virkelig mange eksterne forskningsmidler – selvom der også lægges op til, at de skal undervise bredt på instituttet. Vi er dog nervøse for den totale udvanding

af et særligt forskningsmiljø for socialt arbejde, og der er risiko for, at kun den populære del af forskningen kan skaffe penge og vil overleve. Vi har svært ved at forestille os, hvad der skal ske, men pointen er, at vi var begyndt at arbejde på at finde løsninger, hvis vi var blevet inddraget tidligere, og den mulighed har vi ikke haft”, siger Maja Lundemark Andersen.

Ødelægger unikt forskningsmiljø

AAU skriver om uddannelsen på sin hjemmeside, at den er den eneste af sin slags i Danmark, der beskæftiger sig med arbejde med sociale problemer, fx børn og unges mistrivsel, ældre og handicappedes sociale problemer, misbrug, kultursammenstød, psykiske problemer og langtidsarbejdsløshed.

Kandidaterne opnår faglige og erhvervsrelevante kompetencer som evnen til teoretisk at analysere og implementere komplekse sociale programmer i forskellige strukturer, herunder yde konsulentbistand og udvikle det sociale arbejde i den offentlige, den private og den frivillige sektor.

De får desuden fagkompetence til at planlægge og udføre socialfaglig undervisning og kompetence til at evaluere sociale programmer med særlig fokus på brugerinddragelse og kvalitetsudvikling i det sociale arbejde, skriver AAU.

Dimittenderne bliver ansat i styrelser, ministerier, forskningsenheder, kommuner, regioner, konsulenthuse, erhvervsakademier, professionshøjskoler og NGO'er. De har funktioner som ledere, planlæggere, udviklere og undervisere i socialt arbejde. →

HANDLER OM GEOGRAFI

Ledelsen på AAU har ikke svaret på Forskerforums henvendelse, men prorektor Anne Marie Kanstrup har i februarnummeret af Forskerforum udtalt, at ledelsen har valgt at køre processen om udflytningsplanen i fortrolighed for ikke at skabe usikkerhed i organisationen.

Alle hovedområder har på ledelsesniveau kommet med detailinput til, hvordan de kan udflytte eller reducere optaget. For ledelsen

har det været afgørende at bevare en stærk hovedcampus i Aalborg, og så har man også set på, om der bliver udbudt tilsvarende uddannelser i geografisk nærhed af de uddannelser, som AAU vil nedlægge.

“De unge i Aalborg kan ikke gå andre steder hen, hvis de vil have en uddannelse, mens de unge i København har alternativer”, sagde hun.

Mads Bilstrup, formand for Dansk Socialrådgiverforening, siger, at uddannelsen for socialrådgivere både er en mulighed for at dygtiggøre sig og en karrierevej, da de nyuddannede kandidater står stærkt på arbejdsmarkedet, fordi de kan arbejde både akademisk og praksisorienteret og dermed udfylder et hul.

Han mener, at lukningen i København ikke giver mening, da uddannelsen er efterspurgt, eftersom der er langt flere ansøgere, end der er pladser, og aftagerne for en stor dels vedkommende befinder sig i hovedstadsområdet.

“Politikerne efterspørger viden om børneanbringelser, adoption efter fødslen, social kontrol i indvandrer-miljøer og nytænkning af beskæftigelsesindsatsen, men vi lever i en tid, hvor der mangler forskningsbaseret viden om sociale indsatser, og så vælger man at ødelægge det eneste forskningsmiljø for socialt arbejde i Danmark. Det er dybt bekymrende, da Danmark mister viden og kompetencer, og om få år kommer vi til at mangle uddannede kandidater, da man ikke kan honorere efterspørgslen, når optaget bliver skåret med to tredjedele”, siger Mads Bilstrup.

Aftager: Kandidater er dygtige

Birgitte Schjær Jensen har selv taget uddannelsen og driver i dag sin egen konsulentvirksomhed. Hun har også været medlem af aftagerpanelet, der bl.a. har til opgave at sikre uddannelsens kvalitet og relevans, og hun oplever, at arbejdsgiverne gerne vil have fingre i de nyuddannede.

Hun siger, at kandidaterne kan noget unikt, fordi uddannelsen giver faglig indsigt og overblik samt redskaberne og begreberne til at forstå velfærdssystemer.

“Det er dygtige folk, og der er utrolig meget brug for dem. Personligt trækker jeg hver eneste dag på det, jeg har lært, og jeg vil gerne ansætte dem i min konsulentvirksomhed. Desuden er uddannelsen er karrierevej for kvinder inden for velfærdssområdet, der gerne vil have en lederstilling, så ud fra et ligestillingsperspektiv er det også en helt forkert beslutning at lukke uddannelsen i København”, siger Birgitte Schjær Jensen. ■

PRISVINDENDE TOPFORSKER KRITISERER AAU'S FORÆLDEDE SYN PÅ HUMANIORA OG STEM

Lukningen af samtlige humanistiske og samfundsvidenskabelige uddannelser i København får den italienske professor Stefania Serafin til at mene, at rektoratet på Aalborg Universitet har en forældet teknologiopfattelse.

Stefania Serafin er ikke en hvem som helst inden for forskningen i lyd. Hun har siden 2018 været professor ved Institut for Arkitektur og Medieteknologi ved Aalborg Universitet i København og har en ph.d.-grad fra Center for Computer Based Music Theory and Acoustics ved Stanford University.

Hun har vundet flere priser, bl.a. Danish Sound Prize og Best Papers Award, begge i 2021, og hun er projektleder for Nordic Sound and Music Computing Network (NordicSMC), som er en gruppe af internationalt førende forskere inden for lyd- og musikprogrammering fra de nordiske lande. Desuden deltager hun i forskningsprojektet LYT IGEN, der er et samarbejde mellem Decibel, Rigshospitalet og Aalborg Universitet støttet af Velux Fonden.

Målet er at udvikle en metode, der optimerer mulighederne for, at børn og unge med høretab kan deltage i konstruktive fællesskaber på lige fod med deres kammerater, bl.a. ved at udvikle en VR-app, hvor man kan få trænet opmærksomheden på, hvor lyden kommer fra.

Gammeldags ledelsestil

Stefania Serafin fortæller, at hun valgte at forske på AAU, fordi lyd er et stærkt kompetenceområde i Danmark. Verdens første højttaler blev bygget i Danmark, og verdens tredjestørste producent af høreapparater er dansk.

Men nu er der slået skår i samarbejdet mellem hende og AAU, da ledelsen uden at involvere medarbejderne har valgt at lukke kandidatuddannelsen i lyd- og musikteknologi, som en af i alt 18 uddannelser på AAU's campus i København.

De nyuddannede kandidater er ellers populære på arbejdsmarkedet pga. AAU's problembaserede læringsfilosofi, deres gode programmeringsevner, og fordi de lytter til brugerne, siger Stefania Serafin.

En del får arbejde i Tyskland, men selvom de forlader landet, bidrager de med nye samarbejdsrelationer omkring forskningsprojekter.

“Andre universiteter har haft en proces, hvor de ansatte har kunnet sige deres mening, men her på AAU vidste vi intet, indtil et par timer før pressen

fik besked. Det er en meget gammeldags ledelsesform, at alle beslutninger træffes på højeste niveau. Det er en ren skinproces på AAU, hvor det hele er besluttet på forhånd”, siger Stefania Serafin, om processen i forbindelse med lukningen.

Kritiserer forældet STEM-opfattelse

Stefania Serafin fortæller, at hun som konsekvens af lukningen har dekanens opbakning til at styrke sin forskning og fokusere mindre på undervisningen, men hun støtter ikke den strategiske retning.

Hun peger på, at et af punkterne i den institutionsplan, ledelsen har præsenteret for medarbejderne, er, at AAU's campus i København skal specialiseres til en STEM-campus (science, technology, engineering and mathematics) med fokus på bæredygtighed og digitalisering, men samtidig bliver alle humanistiske og samfundsvidenskabelige uddannelser altså lukket.

Et af rektor Per Michael Johansens væsentligste argumenter for at sammenlægge Det Humanistiske Fakultet (HUM) og Det Samfundsvidenskabelige Fakultet (SAMF) i et nyt kæmpe SSH Fakultet i 2021 var ellers netop muligheden for at kunne byde stærkt ind i forhold til STEM-agendaen ved at kombinere tekniske og humanistiske kompetencer.

“Ledelsen på AAU har en meget traditionel og gammeldags opfattelse af de tekniske videnskaber, når den lukker alle de humanistiske aspekter ved teknologiudvikling. De fleste andre steder har man erkendt vigtigheden af mennesket”, siger hun og tilføjer, at hun har fået en flot opbakning til sit arbejde og sit laboratorium fra dekanatet, så hendes kritik er rettet mod rektoratet på AAU, der har truffet det strategiske valg at lukke uddannelserne inden for humaniora og samfundsvidenskab i København. ■

DO IT IN ENGLISH, BUT DO IT RIGHT!

Amerikansk ph.d. med alsidig samfundsvidenskabelig baggrund tilbyder oversættelse fra dansk til engelsk og redigering/finpudsning af dine engelske tekster. Også omskrivning af alle slags manuskripter.

Bøger, ph.d. afhandlinger, artikler, rapporter, ERC proposals, projektbeskrivelser, webtekster, ansøgninger, TORs, summaries mm.

Hurtig service, højeste kvalitet, rimelige priser. Mangler du kvalificeret modspil? Vil du have en 'reader from Hell?' Kontakt mig.

**Mange kan oversætte.
Jeg kan skrive.**

Steven Sampson
stevensampson@hotmail.com
tlf. 2074 1264

Havgræs klarer ærterne

Det binder drivhusgasser, beskytter kysterne, sikrer biodiversitet og gavner fiskeriet. Desværre bliver der mindre og mindre af det smarte havgræs.

Vi har fået en ny mærkedag til kalenderen ved siden af fars dag, kvindernes kampdag, Prins Henriks fødselsdag, og hvad de nu alle sammen hedder. 1. marts er af FN blevet udråbt til "World Seagrass Day".

Meget ståhej for en banal vandplante, kan man mene. Men havgræs er lidt af et vidundermiddel for vores klode. Det binder drivhusgasser i stor stil – ifølge FN er op imod 18 procent af det kulstof, der findes i havene, bundet af havgræsplanter. Samtidig har det en enorm betydning for at skabe liv og biodiversitet i havet, hvilket kan ses på fiskebestanden, og endelig beskytter det kysterne mod havet.

Når havgræsset fortjener lidt ekstra opmærksomhed, er det desværre, fordi arten er på kraftig retur. Hver halve time forsvinder et havgræsareal svarende til en fodboldbane – igen ifølge FN.

"De fleste steder skyldes det næringsstofproblematikker – altså en øget udledning af næringsstof fra land. Nogle steder skyldes det afskovning langs kysterne, der gør, at jorden skyller ned og kvæler havgræsset", fortæller lektor Jens Borum fra Institut for Biologi på KU, der i mange år har forsket i havgræs.

Af den grund er der mange steder projekter, der går ud på at genoprette havgræsbede. Det kan ske på flere måder.

"Man kan plante skud ud, men det er møgdyrt. Vi har prøvet forskellige mekaniske metoder til at høste frø fra havgræsset og så dem ud. Det er langt mindre omkostningsfuldt end at have dykkere liggende og så skuddene. Problemet er bare, at hvis forholdene

er dårlige – for lidt lys og for dårlige iltforhold – så hjælper det ikke noget. Så man skal først forbedre forholdene og så hjælpe dem på vej", siger Jens Borum.

For at anskueliggøre værdien af havgræs for os, der er børn af den fri markedsøkonomi, er man begyndt at opgøre værdien i kroner og øre. At værdisætte havgræs er faktisk blevet en hel forskningsdisciplin. Et eksempel er et studie fra 2016, hvor to forskere (Scott G. Cole og Per-Olav Moksnes) har undersøgt ålegræs i Sverige og sat værdiskabelsen pr. hektar til 11.000 svenske kroner årligt. Forskerne bemærker i øvrigt, at de i deres vurdering vægter den klimamæssige værdi (særligt nitrogenlagringen) højere end udbyttet fra fiskeriet.

Havgræsbede findes over hele verden. Men det bedste ligger faktisk i Danmark. I hvert fald hvis man taler om evnen til at lagre CO₂. Det er ved Thurøbund – en lille vig ved øen Thurø ved Svendborg. Målinger har vist, at havgræsbedet ved Thurøbund lagrer 27 kg kulstof pr. kvadratmeter. Et tal, der er flere gange højere end målinger i andre dele af verden.

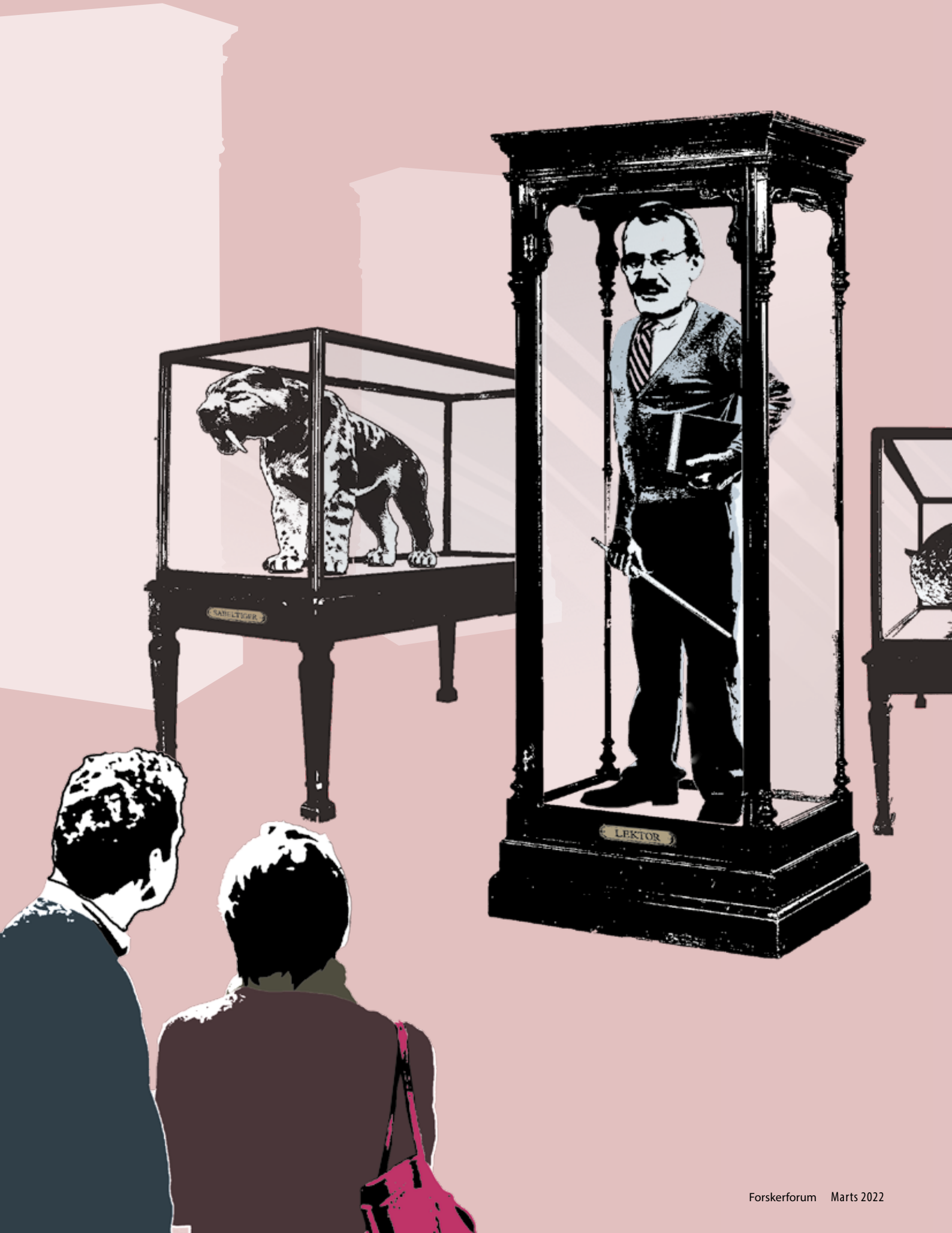
Ifølge Marianne Holmer, professor i biologi og dekan ved SDU's naturvidenskabelige fakultet, hænger Thurøbunds enestående kapacitet sammen med dens uforstyrrede beliggenhed, der gør, at planterne trives og ikke skylles ud i havet, når de dør, men synker ned i sedimentet og tager kulstoffet med sig.

Nærværende billede er dog ikke ålegræs ved Thurøbund, men arten nep-tungræs, der kun findes i Middelhavet. Billedet er taget ved Murcia, Spanien. ■

LEKTOREN

ER EN

TRUFT ART

Lektorernes andel af det videnskabelige personale er næsten blevet halveret de sidste 20 år. De er fanget i en udvikling, hvor den stigende mængde eksterne ressourcer går til forskningseliten og et stort lag af løstansatte. Men konsekvensen af færre lektorer er dårligere undervisningskvalitet og mindre diversitet i forskningen.

Engang var lektorerne den største videnskabelige personalegruppe på universiteterne, men de sidste 20 år er det gået stejlt ned ad bakke. Så sent som i 2000 udgjorde lektorerne 43 procent af VIP, i 2020 var det 25 procent.

Billedet af, hvem der arbejder på universitetet, er under markant forandring. Kun lidt over en tredjedel er ansat i faste stillinger som professorer og lektorer – en VIP-ansættelse ved et universitet i Danmark er for de fleste blevet ensbetydende med en midlertidig ansættelse. Og det billede bliver tydeligere år for år, viser en ny opgørelse over fordelingen af universiteternes videnskabelige personale.

Tallene er opgjort af Andreas Kjær Stage, postdoc ved Center for Forskningsanalyse på AU. Han bider også mærke i lektorernes gradvise tilbagegang, mens professorbestanden faktisk er steget.

“Jeg sidder netop og arbejder på en sammenligning med blandt andet Tyskland. Her har man længe haft udviklingen med mange lange, tidsbegrænsede karriereforsløb og gruppeledende professorer. De har aldrig haft et reelt lektorniveau. Folk antager tit, at vi

bliver amerikaniserede, men i det her tilfælde tænker jeg, at vi er ved at blive germaniserede”, siger han.

Lektorer sikrer bredde i forskning

Når man spørger, hvorfor VIP-bestanden udvikler sig, som den gør, får man samme svar overalt: de eksterne forskningsbevillinger, som betaler mere og mere af den forskning, der foregår.

“Når man får ekstern funding, går pengene til at betale lønnen for ph.d.er og postdocs. De går meget sjældent til ens egen løn og aldrig til ens lektorkollegeres løn”, fortæller Kristoffer Kropp, lektor i videnssociologi ved RUC og desuden formand for Det Unge Akademi.

Funktionen er relativt enkel: Basismidler betaler løn til fastansatte forskere, ekstern funding betaler løn for midlertidigt ansatte. Når mængden af eksterne midler stiger i forhold til basismidlerne, stiger andelen af løstansatte.

Den udvikling har forskellige konsekvenser. En af dem, Kristoffer Kropp peger på, er typen af forskning og alsidigheden i forskningsområder. Han mener, at det ofte vil være blandt lektorerne, at man finder de projekter, der skaber forskningsmæssig bredde. →

“Som postdoc har du et kortsigtet fokus: Hvad kan jeg nå inden for tre år? Det giver grundlæggende incitament til at satse på noget, der er relativt sikkert og genkendeligt for ens peers. Som professor skal du have en sammenhængende profil. Så i den gruppe er der også en risiko for, at der vil være mindre diversitet i forskningsspørgsmål og besvarelser. Det er i hvert fald noget, jeg vil være bekymret for som konsekvens af den her udvikling”.

“Rugbrødslektorer”

En anden problemstilling er, at lektorerne spiller en vigtig rolle for driften af universitetet, særligt i forhold til uddannelserne. Den opgave kan komme til at lide under et mindre lektorlag.

“Der er nogle, der skal levere undervisning, sidde i råd og nævn, sørge for, at maskinen virker. Det er en investering, som lektoren foretager i studiet. Hvis de fleste bare er på gennemrejse, er der færre til at drive butikken”.

Og samtidig er lektorerne presset fra en anden fløj, nemlig af det øgede krav om at skaffe eksterne bevillinger, som i stadig højere grad betragtes som en del af opgaveporteføljen. Der kan ligge et skisma mellem at skulle levere “rugbrødsarbejdet” og deltage i bevillingskapløbet.

“Jeg tror, det bliver sværere og sværere, særligt hvis man er sådan en “rugbrødslektor”. Når vi ser på fordelingerne af publiceringer, citationer med videre, ser man en ekstrem

koncentration på meget få hænder. Og det kan være nogle små, relativt tilfældige ting i begyndelsen af karrieren, der afgør, om man kommer godt ud af starthullerne”, siger Kristoffer Kropp.

KU SUND er et af de fakulteter, hvor mellemlaget af postdocs og adjunker udgør en meget stor del af det videnskabelige personale. Ved årsskiftet udgjorde postdocgruppen over 500 årsværk. Går man otte år tilbage, var det tal under 300. Til sammenligning udgør lektorerne 318 årsværk mod 286 for otte år siden.

Den udvikling har man tydeligt kunnet mærke, siger Anders Hay-Schmidt, professor MSO og fælles-TR.

“Da jeg startede på universitetet for mange år siden, var der mange flere lektorer. Men området er blevet fuldstændig omkalfatret på grund af de store bevillinger. I dag er det meget sjældent, jeg forhandler løn for en nyansat lektor. Lektoraterne bliver simpelthen ikke slået op”.

A- og B-hold

Han understreger, at billedet på SUND varierer meget fra institut til institut. Men overordnet mener han, at den mindre andel af lektorer går ud over undervisningen på fakultetet.

“Der er ikke penge nok i undervisning til at ansætte lektorer, og så sætter man studenterinstruktører til at varetage det i stedet. Nogle steder er der fin forskningsdækning af undervisningen, men så er der også nogle områder, hvor det halter”, siger han.

Det handler om økonomi, men måske også om en anden prioritering af undervisningen.

“Måske ser man undervisningen på en anden måde – at det ikke behøver at være det ypperste, der skal leveres. Jeg kan huske i min egen studietid, at vi havde professorer til at lære os at regne.

OSLO UNIVERSITET FASTANSÆTTER FLERE

Udviklingen mod flere løstansatte på universiteterne er ikke universel. I Norge går det faktisk den modsatte vej, men det skyldes en bevidst strategisk indsats for at øge andelen af fastansatte.

For eksempel vedtog Universitetet i Oslo (UiO) i 2014 en handlingsplan for netop dette. I foråret 2018 nedsatte rektor Svein Stølen en arbejdsgruppe, der blandt andet foreslog, at universitetets enkelte enheder skal sætte konkrete mål for reduktion af

midlertidige stillinger, og at UiO skal se på muligheder for at skabe en økonomisk buffer, som kan finansiere perioden, fra et projekt ophører, til et nyt starter.

Svein Stølen mener, at det simpelthen er et spørgsmål om økonomisk planlægning at omsætte eksterne projektmidler til fastansatte stillinger.

“Ekstern finansiering er jo ikke automatisk lig med midlertidighed. Til syvende og sidst har universitetet en totaløkonomi, og pengene har

samme farve, uanset om de kommer fra basismidler eller eksternt”, sagde Svein Stølen til Forskerforum i 2019.

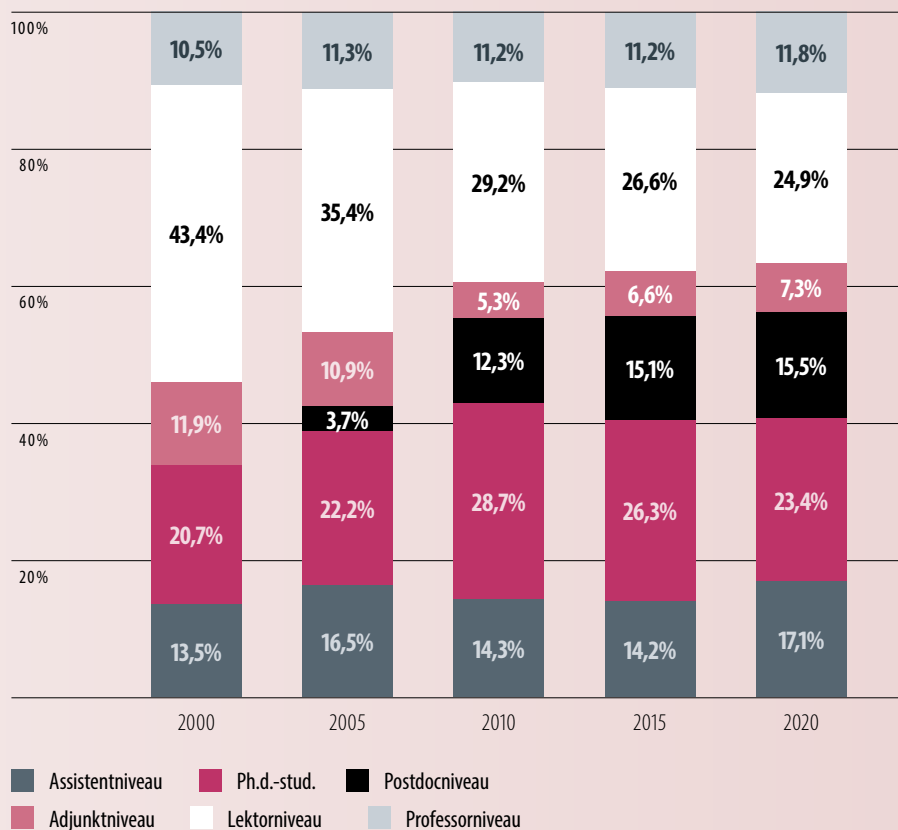
På det tidspunkt var andelen af midlertidigt ansatte i forsker- og undervisningsstillinger omkring 20 procent. Siden er andelen faldet yderligere til 16,5 ifølge UiO's årsrapport 2020-21.

Tallene er dog ikke direkte sammenlignelige med danske opgørelser, da de norske ikke omfatter postdocs.

VIP-SAMMENSETNING PÅ DANSKE UNIVERSITETER 2000-2020

Grafikken viser fordelingen af VIP-ansatte på universiteterne. Det samlede antal ansatte har været stigende i hele perioden, hvilket også gælder antallet lektorer, bortset fra små fald fra 2000 til 2005 og fra 2015 til 2020. Kilde: Andreas Kjær Stage.

Det har man ikke mere, så der er sket et skred”, siger Anders Hay-Schmidt.

Overordnet set er der de seneste år ikke blevet færre lektorer pr. studerende på fakultetet. Men Anders Hay-Schmidt peger på, at lektorerne i dag må løse blandt andet flere administrative opgaver end tidligere.

“Da man havde undervisningsbaserede institutter, så havde man sekretærer, der tog sig af det administrative. Professorerne er lige så hårdt ramt. Jeg tror bare, der er kommet et A- og B-hold. Nogle er inde i forskningen, og andre underviser bare – og så er der nogle, der magter det hele”.

Selv om det er de eksterne bevillinger, der trækker personalesammensætningen i en bestemt retning, mener han ikke, man kan skyde skylden på fondene, der giver bevillingerne. Ansvaret

ligger i universitetets håndtering.

“Om det er rektors eller ministeriets ansvar, ved jeg ikke, men universitetet har ikke forvaltet opgaven omkring de eksterne bevillinger godt nok. Jeg tror ikke, Novo Nordisk ønsker at ødelægge KU. Men universitetet har ikke haft et system og været klædt på til at modtage de store bevillinger, og man har ikke været moden nok til at se konsekvensen af dem”.

Funding til fastansatte

Udviklingen omkring VIP-sammensætningen er noget, Danmarks Forsknings- og Innovationspolitiske Råd (DFiR) har haft fokus på de seneste par år. I en rapport i 2016 gjorde DFiR opmærksom på “timeglasfænomenet” i dansk forskning. Det går ud på, at en generel elitesatsning først og fremmest

har tilgodeset en række topforskere (toppen), der har landet store bevillinger og ansat ph.d.er og postdocs (bunden) til at udføre forskningsarbejdet. Midten af timeglasset – lektorerne og til dels adjunkterne – har været udviklingens tabere.

“Når man gerne vil internationalt frem, satser man meget på toppen. Og når man fodrer systemet i toppen, så ansættes der i disse elitecentre mange postdocs og få lektorer. Man glemmer vækstlaget og de skæve tanker, som ikke er så højt på strå i dag, men kan blive det om få år”, sagde daværende DFiR-formand Jens Oddershede i 2018 i Science Report.

Ved den lejlighed anbefalede DFiR at om dirigere pengestrømmen fra løstansatte til lektorer og adjunkter for at “genoprette balancen” i dansk forskning.

En lignende anbefaling kom DFiR med, da rådet i 2019 udgav rapport “Karrierer i forskningen”. Rapporten beskriver blandt andet, at udmøntningen af de eksterne midler har medført en “postdocsump”. Postdocsumpen er ifølge DFiR et problem, fordi den fastholder og forsinker de unge forskere i deres karriereløb, og fordi den øgede specialisering ikke nødvendigvis gør dem mere attraktive for arbejdsgivere uden for universitetet – tværtimod.

DFiR-formand: Man må tage en risiko

En af rapportens seks anbefalinger var derfor, at “der bør findes finansieringsmodeller, som muliggør, at den eksternt finansierede forskning i højere grad kan varetages af fastansatte videnskabelige medarbejdere på universiteterne”.

“Ønsket er at få de konkurrenceansatte midler mere i spil til at skabe fastansatte i universitetsverdenen og på den måde udvide fagfelterne og vejlederkapaciteten. De fastansatte har en meget vigtig funktion som brobyggere fra forskning til uddannelse og som dem, der sikrer kontinuitet og fremdrift i undervisningen”, siger DFiR’s nuværende formand, Frede Blaabjerg, der er professor ved AAU.

Han peger på, at der især ved større bevillinger er mulighed for, at man i

højere grad finansierer løn til fastansatte forskere. Og det er noget, universiteterne godt selv kan arbejde for.

“Det handler jo også om den måde, man bygger sit universitet op på, i forhold til om eksterne midler kan anvendes til at have fastansatte til at udføre arbejdet – at universitetet skal tage en form for risiko, som virksomheder jo altid gør”, siger Frede Blaabjerg og nævner som eksempel, at man på sektorforskningsinstitutionerne har en større tradition for at finansiere fastansattes løn med projektmidler.

DFiR skriver i forbindelse med sin anbefaling af mere funding til fastansatte, at modellerne for dette skal findes i samarbejde mellem Uddannelses- og Forskningsministeriet, universiteterne og de forskningsfinansierende fonde.

Fondschef vil ikke ændre

Forslaget får imidlertid ikke meget opbakning fra Thomas Bjørnholm, forskningsdirektør i Villum Fonden. Han mener, at den nuværende ordning for åbne opslag fungerer bedst.

“Et universitet skal have en fast, stærk stab, betalt af basismidlerne, som ikke skal være større, end at den kan forskningsdække uddannelsen og gennemføre den langsigtede udvikling af universiteternes fag. Og så kan den faste stab søge penge til apparater, ph.d.er og postdocs og konkurrere om de bedste ideer hos fondene. Sådan ser vi det bedste system”, siger han.

Han mener, at finansiering af ph.d.er og postdocs har den største samfundsnytte, fordi det som udgangspunkt er personer, der ikke bliver på universitetet, men tager deres viden med sig ud i

samfundet, herunder i erhvervslivet.

“Fonden finansierer universitetsforskning med det almenyttige sigte, at vi skal styrke det brede danske samfund. Det gør vi ved at støtte universiteterne i deres uddannelse af dygtige ph.d.er og postdocs, så de kan gå ud i samfundet og skabe værdi gennem vidensbaserede arbejdspladser. Det gør vi ikke, hvis vi betaler for nogle, der bliver på universitetet”.

Ifølge Thomas Bjørnholm presser universiteterne selv – til tider – på for at kunne bruge fondens bevillinger til løn til fastansatte. Og hans svar er altid det samme.

“Den samtale har vi hele tiden. Universiteterne vil gerne bruge vores fondsbevillinger til fast løn, og vi siger, at det vil vi helst ikke have. Antallet af fastansatte skal stå mål med den opgave, universiteterne har for fastansatte, det vil sige primært forskningsbaseret uddannelse. Hvis universiteterne får flere fastansatte end det, risikerer de at skulle fyre dem igen. Man skaber en boble, og det mener vi ikke er den vej, der skaber mest kvalitet”.

Lektorstatus truet af internationalisering

Professor Maja Horst fra DTU har nærmest en dobbeltkasket på i forhold til spørgsmålet om fondenes betydning for VIP-sammensætningen. Hun var som medlem af DFiR med til at udgive rapporten om karriereveje i 2019 og anbefale flere fondsmidler til fastansatte. Siden er hun selv blevet formand for Danmarks Frie Forskningsfond.

Hun peger også på, at man risikerer flere fyringer, hvis man fastansætter

folk på projektmidler i stedet for at ansætte midlertidigt. Man kan sige, at usikkerheden ville blive fordelt blandt flere. Det vil de, der i dag er løstansatte, sikkert synes godt om, men næppe de fastansatte, siger hun.

Men problemet med for mange løstansatte, der for nogles vedkommende hænger fast i systemet, har to sider. Der oprettes mange midlertidige forskerstillinger, men samtidig er der endnu flere, der vil give deres højre arm for at få en.

“Jeg har selv som institutleder prøvet at sige til folk: Jeg tror ikke, du skal søge mere. Du bliver ved med at søge postdocmidler, og det er bare usandsynligt, at der nogensinde kommer en fast stilling i dit område. Det er svært at sige, men jeg har prøvet at sige det, så direkte jeg kunne. Men de hører det ikke. For det er det, de så gerne vil”, siger Maja Horst.

Hun mener, lektorrollen er under forandring på flere måder. Den dominerer ikke længere som forskerstilling, og den har heller ikke helt samme status. Det skyldes blandt andet – som også Kristoffer Kropp peger på – at det akademiske belønningssystem ikke favoriserer dem, der laver det “akademiske husholdningsarbejde”, som ikke mindst mange lektorer påtager sig. Og så bliver vi påvirket af en mere international opfattelse af lektorstillingen.

“I gamle dage var lektoratet en slutstilling. Der synes jeg, man kan se et skift i retning af udlandet, hvor der i højere grad er en forventning om, at du ender med at blive professor. Det er vi også blevet influeret af. Så jeg tror, færre vil stille sig tilfreds med at være lektor blandt de generationer, der kommer til”. ■

FONDSSAMARBEJDE GÅET I STÅ

DFiR anbefaler, at eksterne forskningsmidler bliver ændret, så de i højere grad går til at aflønne fastansatte frem for løstansatte forskere. Og det, siger DFiR videre, er en oplagt opgave for Forum for Forskningsfinansiering – et samarbejdsforum for fonde og universiteter nedsat af daværende forskningsminister Tommy Ahlers.

Imidlertid ser det ud til, at det forum er fuldstændig inaktivt. I to år har der ikke været et eneste møde. Da Forskerforum i januar spurgte til sagen, oplyste en embedsmand, at “forummet har bl.a. som følge af coronasituationen været sat i bero siden det sidste møde i marts 2020. Næste møde i forummet forventes i første halvår 2022”.

Allerede for et år siden stillede Katarina Ammitzbøll (K) i Folketinget spørgsmål til den manglende aktivitet.

“Jeg kan ikke forstå, at man ikke kan holde møder på grund af Covid-19. Vi holder jo møder hele tiden, så det kan man godt”, sagde hun ved den lejlighed til mediet Fundats.

Novo Nordisk Fonden vil trække lod om bevillinger

I et forsøg over tre år vil Novo Nordisk Fonden bruge lodtrækning til at udvælge en del af de forskningsprojekter, der får støtte.

“Jeg oplever en vis tendens til konservatisme, når man uddeler midler”, forklarer Lene Oddershede fra fonden.

Forskningsmidler uddelt ved lodtrækning. Mange ville nok have forsvoret, at den tanke skulle blive virkelighed. Men det er ikke desto mindre, hvad Novo Nordisk Fonden har tænkt sig at gøre.

De næste tre år vil fonden som et forsøg uddele i alt 270 millioner kroner til forskningsprojekter, hvoraf nogle vil blive udvalgt ved lodtrækning – en proces, der også kaldes partial randomization. Det kan lyde som hat og briller, men formålet er faktisk at optimere det videnskabelige udbytte af midlerne.

“Det her er konsekvensen af, at vi hele tiden kritisk vurderer udvalgsprocesser og prøver at blive bedre til at støtte forskning”, siger Lene Oddershede.

Hun er chef for Novo Nordisk Fondens afdeling for naturvidenskabelig og teknisk forskning, men kommer fra en stilling som professor ved Niels Bohr Institutet. Og det er blandt andet på baggrund af egne erfaringer, at hun mener, det er på tide at tage nye metoder i brug.

“Jeg kender det her game fra både den ene og den anden side af bordet. Og jeg oplever en vis tendens til konservatisme, når man uddeler midler. Man har typisk en komite af internationale eksperter, der udvælger de projekter, der skal støttes. De er utroligt kompetente og dygtige, men samtidig kan man ikke undgå, at de har noget bias – bevidst eller ubevidst. Det kan for eksempel være i forhold til fagområdet, og det er helt normalt, at man synes, ens eget fagområde er mest interessant, når man har arbejdet med det i mange år”, siger hun.

Slagsmål om de næstbedste

Lene Oddershede nævner også, at forhold som titler og publikationsmeritter

kan være tungen på vægtskålen, og det gør det svært for unge forskere at få støtte. Endelig nævner hun muligheden for forudindtagethed over for ansøgerens køn, og hvilket universitet vedkommende er ansat ved.

Udvælgelsessystemet, som Novo Nordisk Fonden vil forsøge sig med, er stadig baseret på ekspertkomiteer, der kvalitetsvurderer ansøgningerne. Størstedelen vil blive frasorteret, og de ansøgninger, som komiteen er helt enige om skal bevilges støtte – måske ti procent – vil få bevillinger som normalt.

“Det er ved bunken af de ansøgninger, som har tilstrækkelig kvalitet, men hvor komiteen ikke er enige om prioriteringen, og hvor der ikke er midler til alle, at slagsmålet normalt opstår for at udvælge dem, der skal have en bevilling. Men i denne bunke vil vi nu køre to parallelprocesser. Komiteen udvælger nogle af dem, som den plejer. Ved siden af det vælger vi ydermere det samme antal ved lodtrækning”, forklarer Lene Oddershede.

Videnskaberens Selskab støtter

Ideen om at trække lod om forskningsmidler har været fremført fra forskellige sider inden for de senere år. For et år siden var det Forskningspolitisk Udvalg i Videnskaberens Selskab, der slog til lyd for ideen. I et interview med Forskerforum pegede udvalgets tidligere formand professor Jeppe Dyre også på risikoen for bias blandt bedømmerne og på det enorme tidsforbrug, der ligger i processen.

“Vi skønner, at der med lodtrækning kan spares rigtig meget tid, som i dag går fra forskningen, fordi ansøgningerne så kan være mindre end teknisk perfekte”, sagde Jeppe Dyre og nævnte

Held har ikke tidligere været et officielt parameter, når der uddeles forskningsmidler. Det bliver det nu i Novo Nordisk Fonden.

også, at tidsforbruget til bedømmelsen af ansøgningerne vil kunne reduceres betydeligt.

Og netop den udmelding gjorde indtryk på Lene Oddershede.

“Jeg er selv medlem af Videnskaberens Selskab, og hele projektet er faktisk udsprunget af et ønske fra forskersamfundet. For mig er det meget vigtigt, at det er forskerne, der ønsker det her”, siger hun.

Hun vurderer, at der på sigt kan ligge en tidsbesparelse i vurderingsprocessen, fordi komiteens store tidsforbrug ofte ligger i at udvælge bevillingsmodtagere blandt de projekter, der er kvalificerede, men ikke indlysende bedre end andre. Den udvælgelsesproces vil man kunne udskifte med lodtrækning.

Forsøget med partial randomization skal bruges ved fem typer af bevillinger, som alle typisk ligger i størrelsesordenen 3 til 5 millioner kroner. Som led i forsøget vil Novo Nordisk Fonden indsamle data om projekterne og vurdere, om de, der er udvalgt ved lodtrækning, præsterer lige så godt eller sågar bedre. ■

NY VIDEN LEVER AF PROBLEMER

Et velformuleret problem kan være en scene, der åbner sig for skabelsen af ny viden. I et videnskabsteoretisk ph.d.-projekt tager Anna Cornelia Ploug afsæt i Hegel og fransk filosofisk tradition med henblik på at fremstille en dialektisk problemmetode.

Problemer er noget, vi helst vil undgå. Men i videnskabens verden er problemer godt. Det er dørene, der fører til ny viden.

“Når du opstiller et godt videnskabeligt problem, skaber du en ny analysegenstand, der ikke var der før. Der vises sig en bane, en scene åbner sig, hvor du kan lave noget nyskabende videnskab. Det er det produktive ved problemet”, siger Anna Cornelia Ploug.

I sit filosofiske ph.d.-projekt har hun i bogstavelig forstand valgt at gå til kernen af problemet – eller rettere det videnskabelige problembegreb. Med baggrund i læsning af Hegel og franske videnskabsfilosoffer fra begyndelsen af det 20. århundrede definerer og forklarer hun den videnskabelige kraft og problemets rolle som katalysator i vidensproduktion.

Hun er ansat på RUC, der sammen med AAU er kendt som hjemsted for den problembaserede læring. Men det problembegreb, som særligt den franske tradition bidrager med, er ikke først og fremmest pædagogisk orienteret og adskiller sig fra den vante måde at tænke problemer på. Problemer er ikke forhindringer, der skal overkommes, og ikke noget, man tilfældigt støder på i sin

empiri. Det er noget, man konstruerer i et samspil mellem teori og erfaring.

“I den problembaserede læring på RUC er det vigtigt, at de studerende selv kommer med noget, de synes er vigtigt. Risikoen er bare, at de så sidder i toget på vej til Trekroner og læser en historie om, at unge har lavt selvværd, og så har de deres problem – lidt karikeret fortalt. På den ene side giver det god mening, at de studerendes motivation kommer fra noget, de kender til fra hverdagslivet. Men på den anden side kræver det at kunne opstille et virkeligt interessant problem, at man kender lidt til traditionen, og hvad der er på spil i den”.

Det handler ikke om løsning

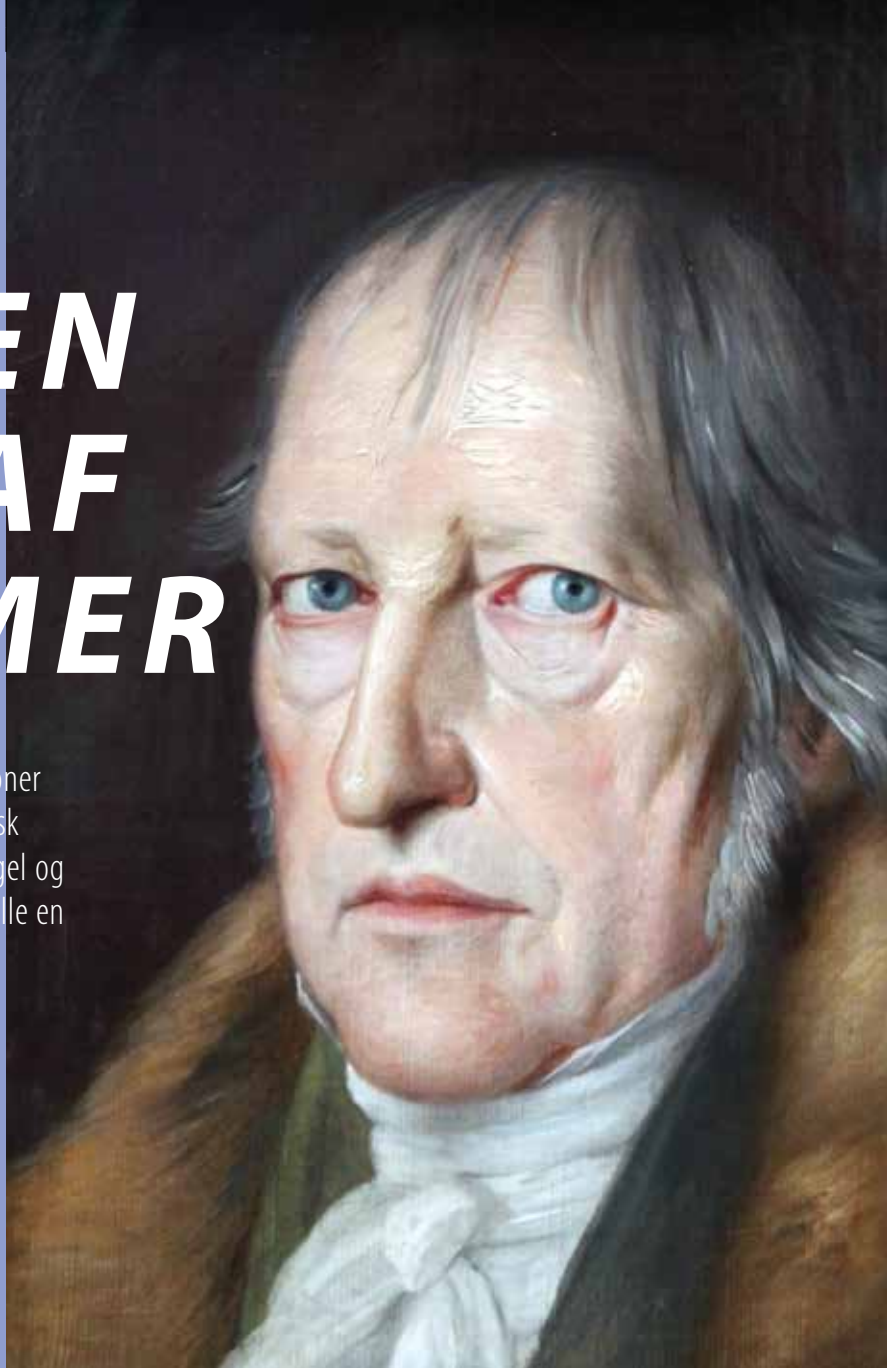
Blandt filosofferne i den franske epistemologi, som Anna Cornelia Ploug

Alting udvikler sig gennem modsigelser, mente Georg Wilhelm Friedrich Hegel. Det princip er grundlæggende for Anna Cornelia Plougs projekt om problemformulering.

studerer, for eksempel Gaston Bachelard, tager problemet ikke udgangspunkt i den enkelte forskers personlige undren, men kommer ud af det videnskabelige fællesskab og skal ses som en sammenhæng mellem teori, en historisk periode og en praktisk interesse.

“Bachelard siger, at problemet ikke er noget, man finder, det er noget, man opstiller. Det hårde arbejde består i at opstille din problematik – artikulere den – og ikke nødvendigvis i at løse den”.

Som en case på det artikulerede problem, der åbner døren til ny viden,

arbejder Anna Cornelia Ploug med Simone de Beauvoir og hendes klassiske værk "Det andet køn".

"Bogen er ikke et positivt feministisk projekt, der handler om at få belyst, at kvinden er underdanig og nu skal tales op. Hele ideen med at kortlægge en problematik er netop at vise, at kønnet, på den måde det er kulturelt konfigureret på i hendes samtid, består i et paradoksalt og konfliktuelt forhold mellem kvinden, manden og mennesket. "Det andet køn" har været afgørende for etableringen af fagretninger som kønsstudier. Så det er et helt videnskabeligt felt, der åbner sig på baggrund af begrebet, der etableres her.

Og i dette tilfælde betyder det, at vi får en form for feministisk projekt, der handler om frigørelse frem for ligestilling, dvs. handler om at undertvinge selve den kønsstruktur, der er blevet kortlagt".

Tung teori

Her kommer Anna Cornelia Ploug ind på et andet omdrejningspunkt i projektet: Hegels dialektik.

"Dialektik består groft sagt i, at noget udvikler sig gennem sin egen negation. Så i stedet for en spontan og kreativ opfindelse, så udspringer enhver begrebsudvikling hos Hegel af noget, der allerede var der. Det vil sige, at et nyt program i videnskaberne opstår ved at stille sig i opposition til et tidligere begreb. Eller at en ny erfaring stiller sig i modsætning til det, der var før".

Anna Cornelia Ploug tøver ikke selv med at kalde sit projekt for teoretisk "tungt" og begrebsorienteret i den klassiske filosofiske tradition. Men hun mener alligevel, at hendes emne og metodiske teser om problemkonstruktioner peger bredt ud over videnskaberne.

"Problembegrebet er transdisciplinært. I stedet for at have en kanon, systemer, klassiske værker, så orienterer vi os efter problemer, som går på tværs af fagene. Bachelard var selv fysiker – og postmand – og skrev om, hvordan fysikkens moderne begreber bliver til gennem kritik af de begreber, der kom før. Den dialektiske problem metode, jeg prøver at komme med en systematisk fremstilling af, kan bruges alle steder, hvor man har et humanistisk eller samfundsfagligt projekt, som engagerer sig med verden. En kritisk metodologi, som du kan navigere efter, når du

prøver at vurdere, hvad der foregår i en tekst, i en politisk konjunktur eller i en historisk udvikling".

"Følte, jeg var på Hogwarts"

Når Anna Cornelia Ploug taler om sin forskning, foregår det i et begejstret tempo, samtidig med at hun løbende kommer til at fortabe sig i ekskurser om filosofiske retninger, som også lige skal have nogle bemærkninger med på vejen. Entusiasmen fejler intet.

"Det, jeg skriver om, er jo bare den grundide, at konflikt er produktiv. Alle de frie tekster, jeg har skrevet i forbindelse med min uddannelse, har handlet om forandring og spørgsmålet om, hvorvidt vi kan begrebsliggøre forandringsprocesser. Her er det så forandring som nyskabelse i kritisk videnskab. Og jeg synes bare, det er vildt spændende, at noget, der er i konflikt, kan skabe noget nyt".

Hun har været solgt til filosofien, lige siden hun i 2011 flyttede til Fyn for at læse bachelor på SDU.

"Det var helt fantastisk – jeg kan huske følelsen, da jeg første gang trådte ud på gangen på studiet. Jeg følte det, som om jeg var på Hogwarts, at det var magi, jeg lærte. Jeg var helt blown away".

Efter et år skiftede hun til filosofistudiet på KU, og igen efter et år tog hun på udveksling på Université Paris-Sorbonne, hvor hun studerede filosofihistorie. Et miljø, der i den grad levede op til hendes forventninger om en åndelig højborg.

"Et fantastisk sted, koldt på gangene, marmorgulve, vinduerne står og klapper, gamle indskrifter fra amfiteatre", fortæller hun.

Og for at komme hele vejen rundt på skiven valgte hun at tage kandidatoverbygningen på Kingston University i London – "et grimt, billigt universitet – med en fantastisk filosofiafdeling" – hvor orienteringen er mod den moderne og mere politisk bevidste filosofi og kritisk teori.

Hellere skrive end læse

Anna Cornelia Ploug begyndte som ph.d.-studerende på RUC i september 2019. Et halvt år efter kom første coronanedlukning, og de to efterfølgende år måtte hun bare konstatere, at en i forvejen ikke særlig social arbejdsproces nu

bare blev fuldstændig isoleret.

"På RUC er der godt nok filosofier, men vi er bare enmæssigt i alle verdenshjørner. Det gælder generelt i Danmark, at det er svært at finde fæller lige på ens område. Så er man nødt til at finde dem i udlandet, og kan man så ikke komme til udlandet, ja, så kan det godt blive ret ensomt".

Nu mangler hun et halvt års tid og har reelt set blot en masse skrivearbejde tilbage af projektet. Men i modsætning til mange andre ph.d.-studerende er skrive delen ikke noget, der volder hende vanskeligheder. Hun er faktisk bedre skriver end læser.

"Det er forskelligt, hvor ens modstand ligger i sådan nogle arbejdsprocesser. Nogle elsker at læse, men kæmper med skriveblokader. Jeg tror, jeg har det omvendt. Og at læse Hegels logik kan i hvert fald ikke anbefales. Det er faktisk forfærdeligt – ha ha – men man får en masse ud af det. Og den slags psykiske konflikter skal man ikke være så bange for. Jeg tror på det produktive ved kriser". ■

VIS DIT PH.D.-PROJEKT

Hvem: Anna Cornelia Ploug, master, Modern European Philosophy.

Hvad: Concrete Philosophy: Problem Articulation in Hegel's Logic and its Critical French Legacy.

Hvor: RUC, Institut for Kommunikation og Humanistisk Videnskab.

Hvorfor: Projektet beskæftiger sig med epistemologiske og politiske aspekter af problemartikulation og den rolle, problemer spiller i transdisciplinær vidensproduktion baseret på Hegels dialektiske logik og fransk videnskabsfilosofi fra begyndelsen af det 20. århundrede med henblik på at udvikle en kritisk metodologi.

VERBALE NOTER GIVER NÆRVÆR I OPGAVEFEEDBACK

Ved hjælp af et digitalt værktøj kan man supplere sine skriftlige kommentarer med stemmebeskeder, og det giver feedbacken en ny dimension, konstaterer AU-forskere.

Der er skriftlig feedback, og så er der mundtlig feedback. Men så er der også en kombiløsning: De skriftlige kommentarer i et digitalt dokument suppleret med lydoptagelser af vejlederens mundtlige kommentarer.

Den metode får mange positive ord med på vejen i en undersøgelse, som forskere på AU har gennemført omkring værktøjet Kaizena. Kaizena er en digital platform, hvor man kan tilføje skriftlige kommentarer til en tekst, men ydermere kan man markere sætninger og tilknytte en lydfil, som man indtaler med det samme. På den måde kan de studerende altså få feedbacken til deres tekst i form af både skriftlige og mundtlige kommentarer.

De mundtlige kommentarer tilfører noget til feedbacken, som de skriftlige ikke kan, fortæller lektor ved AU Mette Thunø.

“De mundtlige kommentarer giver det et mere personligt indhold og opbløder de ting, jeg gerne vil fortælle. Skriftlige kommentarer kan let blive til, at læreren sidder med sin røde pen og finder alle fejlene. Og det kan man

jo godt blive ret mismodig af at få retur som studerende. Med den mundtlige del kan jeg opbløde budskabet, måske foreslå andre måder at gøre det på og gøre kommentaren lidt mere målrettet og opmuntrende”, fortæller hun.

Forsøgskanin

Mette Thunø har brugt Kaizena i tre år. Hun var selv på udkig efter en alternativ måde at vejlede på og blev foreslået at prøve Kaizena af AU's pædagogiske center.

“Som underviser har jeg længe haft fokus på at give feedback til de studerende, som virkelig kunne forbedre deres opgaver. Men jeg bemærkede, at det med at komme ind og sidde på undervisers kontor og få at vide, hvad man kan gøre bedre, af nogle bliver opfattet som ret intimiderende. Nogle havde svært ved at huske bagefter, hvad vi havde talt om, andre kunne ikke nå at tage noter, og det virkede nogle gange, som om resultatet af vejledningen simpelthen ikke var særlig højt”.

På det tidspunkt var der ikke nogen særlige erfaringer med Kaizena på

AU. Så centeret foreslog Mette Thunø, at hun skulle medvirke i et projekt, der undersøgte, hvordan platformen virkede som feedbackredskab. Her blev hun selv og flere af hendes studerende interviewet om deres oplevelser, og begge parter er overvejende glade for den nye vejledningsform.

“Det er rart om den pingpong frem og tilbage og at have lidt mere tid til at tænke tingene igennem, og hvis man skal have lidt mere uddybende diskussion om noget teori eller andet, er det rigtig rart”, lyder en kommentar fra en studerende, der blev interviewet til undersøgelsen.

Fysisk møde kan være hæmmende

Kaizena fungerer begge veje. Mette Thunø har indtalt kommentarer som en del af vejledningen, men nogle af de studerende har ligeledes indtalt kommentarer til hende.

“Nogle responderede mundtligt, og så havde vi sådan en asynkron dialog, hvor jeg kunne lytte til og besvare deres beskeder, når jeg havde tid. Det er også blevet brugt til bare at holde mig løbende orienteret om, hvordan det går i processen, nærmest som en slags chat. Og så har jeg sendt en lille indtaling

Det giver noget andet og mere at lytte til sin feedback i form af talebeskeder frem for at læse skriftlige kommentarer, viser en undersøgelse på AU af værktøjet Kaizena.

mere klar og to the point, end når vi sidder og sludrer om det over for hinanden. Så jeg har skullet gøre mig overvejelser: Hvad er vigtigt at sige på de her 3 minutter, og hvordan kommunikerer jeg det bedst. Det virker mere forpligtende, når det bliver optaget, og jeg gør mig overvejelser om, hvad der er vigtigt for netop denne studerende at vide her. På den måde har jeg opøvet en mere vejledningsorienteret type vejledning”, siger hun.

Stemme til stemme

Kaizena fungerer i sig selv som en platform for tekster, men kan også bruges som plug-in i Google Docs. Rent teknisk er der ifølge Mette Thunø ikke meget at skulle forholde sig til. Som mikrofon kan man blot bruge sit headset eller computerens indbyggede mikrofon. Men hun har brugt tid på at øve sig i at bruge talebeskederne på den rigtige måde.

Undersøgelsen af Kaizena-brugen blev ud over Mette Thunø gennemført af lektor Søren S.E. Bengtsen fra DPU og Karen Louise Møller, Centre for Educational Development, og blev publiceret i seneste nummer af DUN-Nyt. I artiklen konstaterer forskerne blandt andet, at kombinationen af den “asynkrone, mundtlige vejledningssamtale” og den skriftlige feedback “højner det oplevede udbytte af feedbacken samt motiverer både de studerende og vejleder til at indgå i en løbende dialog gennem deling af lydfiler som kommentarspor til den studerendes skriftlige afleveringer”. De mundtlige kommentarer “skaber en værdifuld form for koncentration, fokus og lytning hos de studerende, som værdsætter vejleders stemme og mundtlige kommentarer uden for og som supplement til det fysiske møde ansigt til ansigt”, og den kan “bidrage til en oplevelse af nærvær, kontakt, anerkendende dialog og ejerskab over vejledningssamtalerne hos både studerende og vejleder”.

Forskerne konkluderer overordnet, at “det kan være relevant med mere forskning med henblik på at forstå faglig vejledning som en pædagogik, der ikke kun foregår ansigt til ansigt, men også stemme til stemme”. ■

tilbage: Det lyder godt, god skrivning”.

Noget, som bliver fremhævet af de studerende i undersøgelsen, er, at stemmebeskederne giver en større fornemmelse af nærvær og menneskelighed sammenlignet med skriftlig feedback.

“Jeg fik mere lyst til at uddybe nogle af de udfordringer, jeg havde med min opgave. Jeg tænkte, at det indbød til mere dialog”, lyder en kommentar.

En studerende bekræfter også Mette Thunøs fornemmelse af, at det fysiske vejledermøde for nogle er en hæmmende ramme, fordi en del af de studerendes fokus går med at give vejleder et godt indtryk:

“Face to face bruger jeg uhensigtsmæssigt meget tankekraft på at agere socialt. I stedet for at lytte efter, hvad der sker. Hvis man sidder derhjemme, kan man i højere grad forholde sig til det, man får. Man kan jo også afspille det igen. Jeg er i hvert fald nogle gange kommet ud fra en vejledning, hvor jeg har brugt for meget energi på at stille de rigtige spørgsmål og optræde kompetent, til at jeg kan huske, hvad jeg har fået at vide”.

Mere vejledning, mindre sniksnak

Mette Thunø har det til dels på samme måde.

“Jeg er mere koncentreret i at give den enkelte vejledning i stedet for alle mulige andre ting – hvordan der ser ud på mit kontor, om de studerende skal have vand og så videre”, siger hun.

Som en konsekvens har hun udskiftet en væsentlig del af de vejledermøder, hun før holdt, med den skriftlige/verbale feedback i Kaizena. Da hun er lektor på et forholdsvis lille fag – Kina-studier – med små hold, mener hun ikke, det går ud over det sociale nærvær med de studerende.

“Jeg mødes jo med mine studerende fysisk hver uge og er ret tæt på dem, taler med dem i telefon osv. Jeg har dem på hold med 10-20 studerende og har derfor en tæt føling med dem. På den her måde er der fuldt fokus på vejledningen, når jeg vejleder, og så kan vi ordne det sociale i pauserne, når vi har undervisning”.

Netop en mere målrettet og fokuseret vejledning er et andet udbytte, Mette Thunø mener, der kommer ud af de korte, optagede kommentarer og beskeder. Systemet er udviklet til, at beskederne har en maksimumlængde på 3 minutter. Det tvinger hende til at være præcis med sine budskaber.

“Når jeg indtaler det, skal jeg være

Årets EliteForsk-priser uddelt

H.K.H. Kronprinsesse Mary og uddannelses- og forskningsminister Jesper Petersen har i Moltkes Palæ i København uddelt EliteForsk-priserne for 2022 til fem forskere i international særklasse.

De fem forskere modtager hver især 1,2 mio. kr. som anerkendelse af deres arbejde. 1 mio. kr. går til prismodtagernes forskningsaktiviteter, mens de resterende 200.000 kr. er en personlig hæderspris.

"Jeg er virkelig glad for at kunne hylde fem forskere, som viderefører en flot tradition med dansk forskning i verdensklasse. Det er svært at træde nye stier ud uden nødvendigvis at vide, hvor de fører hen. Men det gør årets fem prismodtagere. På imponerende vis bidrager de fem prismodtagere til, at vores viden vokser, vores helbred bliver styrket, at vejen bliver banet for den grønne omstilling, og døre bliver åbnet for nye eksporteventyr. Det kan de være stolte af, og det skal vi fejre", udtaler uddannelses- og forskningsminister Jesper Petersen.

Prismodtagerne er fra venstre:

Anne Ladegaard Skov, professor ved Institut for Kemiteknik, Danmarks Tekniske Universitet, og leder af Dansk Polymer Center.

Fagområde: Materialevidenskab. Forsker i at lave avancerede silikoneelastomerer til anvendelse i bløde robotter, medicinfrigivelse og andre applikationer.

Anton Pottsgård, professor i farmakoepidemiologi og klinisk farmaci ved Institut for Sundhedstjenesteforskning, Syddansk Universitet, og forskningsleder på Sygehusapotek Fyn.

Fagområde: Farmakoepidemiologi, altså studier af brugen af lægemidler i store befolkningsgrupper, typisk via danske eller internationale sundhedsregistre.

Felix Riede, professor i forhistorisk arkæologi ved Institut for Kultur og Samfund på Aarhus Universitet.

Fagområde: Forsker i kulturel evolution og miljøarkæologi, arbejder meget tværdisciplinært og inddrager både miljøhumaniora, klimavidenskab, økologi, evolutionsbiologi og geologi i sin forskning.

Naja Hulvej Rod, professor i epidemiologi og leder af Afdeling for Epidemiologi ved Institut for Folkesundhedsvidenskab på Københavns Universitet.

Fagområde: Epidemiologi, særligt inden for social ulighed i sundhed og komplekse helbredsproblemer som mentalt helbred, type 2-diabetes og hjerte-kar-sygdomme.

Sune Lehmann, professor i complexity and network science, DTU Compute, Danmarks Tekniske Universitet, og professor ved Center for Social Data Science (SODAS), Københavns Universitet.

Fagområde: Datascience, altså søger efter mønstre og lovmæssigheder i store datasæt

– ofte netværksdata, specielt datasæt, der beskriver menneskers adfærd.

Derudover blev der uddelt 20 EliteForsk-rejsestipendier til talentfulde ph.d.-studerende på hver 200.000 kr. Stipendierne er øremærket udlandsophold, hvor de ph.d.-studerende kan besøge nogle af de bedste forskningsinstitutioner i verden for at dygtiggøre sig inden for deres felt.

Mindeord: Hans-Jørgen Schanz, professor emeritus i idéhistorie

Foto: Martin Graaegard AU

En af dansk humanioras mest markante og originale stemmer, der i mere end seks årtier udfordrede vanetænkningen, er død.

Mange vil huske ham som en af 70'er-marxismens helt store, på godt og ondt. Der må være tusinder, der er blevet oplært i Marx af Schanz, men da han så, der gik automatik i den, at marxismen blev den på forhånd forudsatte ramme for tænkningen, så flyttede han sig, gik på opdagelse i andre tænkeformer og forfatterskaber.

Schanz (f. 1948) var den første studerende på det nys oprettede Idéhistorie i 1967, i 1973 blev han lektor på stedet og fra 1992 til 2018 professor. Da han stoppede som professor, fortsatte han ufortrødent med at skrive og holde foredrag, og hvis man spurgte, kom han gerne og underviste. Idéhistorie var måske nok hans job, men tænkning var hans gebet. Ingen har præget Idéhistorie som fag og institution som Schanz, ikke fordi han dannede skole eller fik proselytter, men netop fordi han ikke gjorde. Med sin autoritet sikrede han, at Idéhistorie blev et mangfoldigt sted, et kollektiv uden kollektivism. "Papegøjer ingen adgang", yndede han at sige. Man behøvede ikke at være original eller et geni, men man skulle tænke selv.

Udadtil har Schanz også haft en enorm påvirkning. Hans mange bøger og ikke mindst utallige foredrag har givet ham et stort, folkeligt publikum. Lige op til sin død planlagde han foredrag rundt omkring i landet, nu corona igen tillod det.

Schanz havde en ret tør humor, et skælnsk smil, når han syntes, han havde ramt den helt rigtigt, eller han ville udfordre til opposition. Han hadede selvoppustethed og hurtignak. Han elskede sin familie, sin hund, islandske krimier og hurtige biler.

I de senere år betragtede Schanz udviklingen af universitetet med tiltagende irritation. Ikke fordi han ønskede sig tilbage til de gode gamle dage, han havde været med dengang, så han vidste, at det ikke kun var godt, men fordi han så udviklingen som dræbende for det frirum og den udfordring, som et universitet kræver.

Det er ret umuligt at forestille sig Idéhistorie uden Schanz. Der har endnu aldrig været dansk idéhistorie uden. Det er et kæmpe tab for hans kolleger, vores studerende, for universitetet og for den nysgerrige offentlighed. Fristelsen til vanetænkning er pludselig blevet lidt større uden Schanz til at udfordre den.

Skrevet af Mikkel Thorup på vegne af Idéhistories lærerkollegium

Jura-dekan fortsætter på KU

Jacob Graff Nielsen er blevet genansat som dekan for Det Juridiske Fakultet på Københavns Universitet.

Han modtog sin ph.d.-grad for afhandlingen "Legalitetskravet ved beskatning" ved fakultetet, og han har hele sin akademiske karriere været tilknyttet KU.

Siden 2006 har han beskæftiget sig med universitetsledelse, først som afdelingsleder, dernæst som ph.d.-skoleleder og som forskningsleder og siden april 2014 som dekan. Han har også omfattende erfaring med bl.a. forskningsevaluering, akkreditering og uddannelses kvalitet, udvikling og implementering af strategi, personaleledelse, strategisk budgetlægning samt deltagelse i byggeprocesser.

Det er et enigt ansættelsesudvalg med rektor Henrik C. Wegener i spidsen, som har besluttet at genansætte ham i stillingen.

Hans konstante fokus på udvikling af både studie- og forskningsmiljø under svære vilkår under coronapandemien bliver fremhævet i forbindelse med genansættelsen.

"Jacob er en dygtig leder, som har vist, at han kan udvikle et af de ældste fakulteter på KU – også når udfordringerne er store. På den måde er han med til at udvikle ikke bare Jura, men hele Københavns Universitet. Derfor glæder det mig, at han har valgt at takke ja til genansættelsen, og jeg ser frem til det videre samarbejde", udtaler rektor Henrik C. Wegener.

CBS konstituerer ny dekan for uddannelse

Copenhagen Business School har fra den 24. marts konstitueret **Peter Lotz**, der er lektor ved Institut for Strategi og Innovation og studieleder for HD, som ny uddannelsesdekan. Han afløser Gregor Halff, som forlader CBS for at blive dekan for samfundsvidenskab ved Vrije Universiteit i Amsterdam. Ansættelsen af Peter Lotz gælder i første omgang, indtil en ny dekan er ansat.

To internationale topforskere til AU

Med hver sin bevilling på 50 mio. kr. fra Laureate Research Grants fra Novo

Nordisk Fonden rykker professor **Daan van Aalten** og professor **Fulvio Reggiori** deres forskning til Aarhus Universitet.

Fulvio Reggiori er internationalt anerkendt biomediciner med ekspertise inden for auto-fagi, dvs. den proces, hvorved celler nedbryder og genbruger deres komponenter. Den 1. juni 2022 starter han som fellow på AIAS og etablerer samtidig sit nye forskningslaboratorium, Reggiori Lab, på Institut for Biomedicin.

Professor Daan van Aalten er international ekspert inden for proteinmodifikationer med

virksomhed på embryonal udvikling og neurodegenerative sygdomme. Hans forskning dækker over forskellige teknologier fra kemi, strukturel biologi, massespektrometri, cellebiologi og modeldyr. Professor Daan van Aaltens forskningsgruppe fra University of Dundee flytter til Institut for Molekylærbiologi og Genetik, hvor han tiltræder som professor og får til huse i de nye laboratorier i Universitetsbyen fra 1. juni 2022.

Novo Nordisk Fonden uddeler Laureate Research Grants til førende internationale forskere, der ønsker at etablere en forskningsgruppe i Danmark. Hver bevilling på op til 50 mio. kr. er en rammebevilling, der dækker drift, løn og forskningsudstyr over syv år. Bevillingerne kan forlænges med yderligere syv år på baggrund af en ny ansøgning og en evaluering af projektet.

Fond stifter diversitetspris

Lundbeckfonden har indstiftet en ny pris, LF Scientific Enrichment Prize, der skal hædre forskere, der har taget lederskab og skabt gode forskningsresultater ved at integrere diversitet i deres forskningsgruppe. Samtidig etablerer fonden en pulje på 2 mio. kr., der understøtter diversitetsfremmende aktiviteter på universiteterne og hospitalerne.

"Ofte er det forskningsresultaterne, der bliver honoreret med priser. Det fortsætter Lundbeckfonden med, men vi udvider vores blik og honorerer den indsats, der ligger i at sikre, at forskningsgruppernes arbejde er præget af diversitet. Desværre bliver denne indsats typisk glemt", udtaler **Jan Egebjerg**, forskningsdirektør i Lundbeckfonden, i en pressemeddelelse.

Et panel bestående af tre markante profiler fra såvel de akademiske forskningsmiljøer som erhvervslivet skal de kommende måneder bedømme dem, der bliver nomineret til LF Scientific Enrichment Prize – og udpege en vinder af den personlige pris på 100.000 kr.

Panelet består af Marianne Thellersen, koncerndirektør for Innovation og Entreprenørskab, DTU, Andreas Roepstorff, professor og leder af Interacting Minds Center, Aarhus Universitet, og Christina Aabo, selvstændig rådgiver og tidl. chef for R&D i Ørsted.

Svensk videnskabspris til KU-forsker

Det Kongelige Svenske Videnskabsakademi har tildelt Gad Rausing's pris for fremragende humanistisk forskning i 2022 til **Marie-Louise Nosch**, der er professor og ekspert i den tværfaglige undersøgelse af forhistoriske tekstiler ved Københavns Universitet. Med æren følger 1,5 mio. svenske kr.

I motiveringen fra Nordisk Rausing-komitee, som har udpeget vinderen, lyder det, at Marie-Louise Nosch gennem en teoretisk, metodisk og tværfaglig innovativ tilgang på kort tid har været i stand til at ændre vores viden om

tekstilproduktion fundamentalt. Med en kombination af objekt- og tekstanalyse, som krævede dybe sprogkunderskaber i blandt andet græsk, har Nosch etableret sig som en internationalt anerkendt ekspert i ægæisk forhistorie generelt og som en verdensførende ekspert i Linear B i særdeleshed. Linear B er et skrivesystem, hvor hvert tegn svarer til en stavelse.

Gad Rausing-prisen er indstiftet af æresmedlemmet Gad Rausing's tre børn.

AAU-prodekan udpeget til national rådgiver

Uddannelses- og Forskningsstyrelsen har udpeget professor **Torben Larsen** fra Aalborg Universitet til at være styrelsens nationale rådgiver vedrørende

EuroHPC, det fælles europæiske samarbejde om supercomputing. Han er til daglig prodekan for digitalisering på Det Tekniske Fakultet for IT og Design på AAU.

EU-landene har en fælles ambition om at skabe en supercomputerinfrastruktur i verdensklasse og et konkurrencedygtigt innovationsøkosystem inden for supercomputerteknologier, -applikationer og -færdigheder i Europa. Derfor er man gået sammen om at etablere EuroHPC, hvor deltagerlandene kan koordinere deres indsats og dele relevante ressourcer.

Som national rådgiver bliver det således Torben Larsens rolle at rådgive styrelsen omkring uddannelses- og forskningsmæssige anliggender af national interesse, som har betydning for den danske deltagelse i EuroHPC. Udpegningen gælder for en periode på tre år med mulighed for forlængelse i yderligere tre år.

Ny ung datalogiprofessor på AU

Foto: Bang Mikkel Khan

Kasper Green Larsen er 35 år gammel og nyudnævnt professor på Institut for Datalogi – det gør ham til en af de yngste professorer på

Aarhus Universitet. Men trods sin unge alder har Kasper Green Larsen en imponerende række af banebrydende forskningsresultater og -priser bag sig.

Da han i 2008 startede med at læse datalogi på AU, havde han en ide om, at studiet skulle bruges til praktisk programmering på arbejdsmarkedet, men forskning og teori endte med at blive hans passion, og i dag er han internationalt anerkendt for sine forskningsresultater. Han startede sin forskningskarriere som ph.d.-studerende i grundforskningscentret MADALGO. Som bare 26-årig fik han et gennembrud, da han var i stand til matematisk at udregne, hvor hurtigt og effektivt en søgning i en database kan blive – også selvom computere bliver hurtigere og hurtigere med tiden. Kasper Green Larsens forskning beviste, at der er et loft for, hvor hurtigt man kan søge, og at det loft ikke er til at gennembryde.

I sin forskning har Kasper Green Larsen især fokuseret på, hvordan man optimerer

algoritmer, og ikke mindst på hvordan man finder den endegyldigt bedste algoritme.

Lige nu er hans fokus på et emne Foundations of Machine Learning, af mange kaldt kunstig intelligens. Og for Kasper Green Larsen er det dragende, at man ganske enkelt ikke kan forklare, hvorfor neurale netværk til eksempelvis billedgenkendelse virker så godt, som det gør. De gængse formler kan simpelthen ikke give et svar.

Ny professor inden for eksperimentel psykologi på SDU

Søren Krogh Andersen er ved årsskiftet tiltrådt en stilling som professor i kognitiv neurovidenskab ved Institut for Psykologi, SDU.

Hans forskningsområde er visuel opmærksomhed og perception, som han primært undersøger ved hjælp af EEG-målinger af hjernen i kombination med psykofysiske teknikker og målinger af reaktionstid.

Søren Krogh Andersen er internationalt førende ekspert i brugen af såkaldte "steady-state visual evoked potentials" (SSVEPs) i psykologisk grundlagsforskning, en teknik, der tillader at måle forarbejdningen af forskellige stimuli i visuel cortex (synsimpulser i hjernen) samtidigt og uafhængigt.

Søren Krogh Andersen er opvokset i Sydtykland, hvor han forsvarede sin ph.d.-afhandling i 2007. I 2010 flyttede han sammen med familien til USA, hvor han var postdoc ved University of California San Diego (UCSD). I 2013 blev han udnævnt til lecturer ved School of Psychology ved University of Aberdeen i Skotland. Her opbyggede han sin egen forskningsgruppe, ledede i flere år forskeruddannelsesprogrammet "Master of Research in Psychology" og var koordinator af psykofysiologcentret.

Ny KU-professor i kunsthistorie

Maria Fabricius Hansen er blevet udnævnt til professor i kunsthistorie ved Institut for Kunst- og Kulturvidenskab på Københavns Universitet, hvor hun har været lektor siden 2014.

Hun er uddannet mag.art., ph.d. i kunsthistorie fra KU og dr.phil. i kunsthistorie fra Aarhus Universitet, hvor hun var ansat først som adjunkt og siden lektor i perioden 2002 til 2014.

Hendes forskning har især omhandlet italiens billedkunst og arkitektur fra senantikken til omkring 1600 med perspektiveringer til samtidskunst og -arkitektur, også i Danmark. Hun er blandt andet forfatter til den prisbelønnede monografi "The Art of Transformation: Grottesques in Sixteenth-Century Italy" (2018), som omhandler 1500-tallets visuelle kultur, især maleri, men også arkitektur, kunsthåndværk/ design og haver. Hun har også modtaget Dronning Margrethe II's Romerske Pris og Ole Haslunds kunstlegat.

Grundlæggende er hun optaget af kulturudvekslinger på tværs af tid og sted. Det har været

centralt hidtil i hendes arbejde med europæisk arkitektur- og kunsthistorie og kommer også til at spille en rolle i hendes projekter fremover.

Aktuelt handler hendes forskning om materialitetskultur i 1500-1600-tallet, konkret om fyrværkeri og fester i dansk og europæisk hofkultur, finansieret af Augustinus Fonden, hvor hun samtidig undersøger parallelle spor til dette i samtidskunstnerisk praksis.

Lundbeckfonden giver 187 mio. kr. til neuroakademi

Lundbeckfonden har bevilget 187 mio. kr. til Neuroscience Academy Denmark (NAD), der skal fremme talentudviklingen på landets universiteter og bane vejen for ny viden og gennembrud inden for hjernerelaterede sygdomme.

NAD skal fremme talentudviklingen og sikre fremtiden for dansk neurovidenskab, der overordnet sigter mod at styrke forståelsen af hjernen, centralnervesystemet og den biologiske baggrund for en lang række hjernerelaterede sygdomme – bl.a. Parkinsons, ALS, hjerne cancer, epilepsi, migræne, depression, skizofreni, autisme og ADHD. For derved at øge muligheden for at udvikle virksomme behandlinger.

”Det er en drøm, der går i opfyldelse, at kunne tilbyde et ambitiøst 4-årigt program, hvor de ph.d.-studerende får en neurovidenskabelig forskeruddannelse i verdensklasse og kommer til at arbejde på projekter, der vil øge vores muligheder for at forstå og behandle hjernesygdomme. De studerende bliver trænet i de bedste laboratorier i Danmark, og vi forventer, at det vil medvirke til, at nye samarbejder opstår på tværs af landet og mellem basalforskere og klinikere. Vi glæder os utrolig meget til at kunne slå dørene op og lære de nye ph.d.-studerende at kende. Vi satser på at rekruttere de bedste af de bedste fra Danmark og udlandet – og gøre dem endnu bedre”, siger videnskabelig direktør i NAD, professor **Jakob Balslev Sørensen** fra Københavns Universitet.

Neuroakademiet er resultatet af et flere år langt forløb mellem Dansk Selskab for Neurovidenskab, Københavns Universitet (KU), Aarhus Universitet (AU), Aalborg Universitet (AAU) og Syddansk Universitet (SDU) – med Lundbeckfonden som sparringspartner.

Lundbeckfonden har forpligtet sig til at støtte NAD med en bevilling på i alt 187,3 mio. kr. i perioden 2022-2028 – hvor der i alt vil kunne gennemføres 48 ph.d.-forløb.

To skønlitterære forfattere flytter ind på RUC

I de kommende to år skal to forfattere samt studerende og forskere fra Institut for Kommunikation og Humanistisk Videnskab på Roskilde Universitet inspirere hinanden. Forfatterne Siri Ranva Hjelm Jacobsen og Mikas Lang skal hente inspiration og bidrage til undervisning og seminarer i et projekt finansieret af Velux Fonden, der har udvalgt otte forfattere til skriveophold i universitetsmiljøer.

Forfatterne i projektet, der har titlen ”Writers in residence”, modtager hver toårige arbejdslegater fra Velux Fonden. Fonden har udvalgt forskere, der endnu ikke er etablerede fuldtidsforfattere, men som alligevel har et højt niveau i deres litterære talentudvikling med flere udgivne skønlitterære værker bag sig.

KU opretter nyt center for forskning i digitale fodspor

Et nyt humanistisk forskningscenter på Institut for Kommunikation ved Københavns Universitet skal undersøge, hvordan digital sporing, altså

fænomenet, at virksomheder, stater eller organisationer indsamler og analyserer store mængder data igennem it-systemer, påvirker os som samfund og individ.

Center for Tracking and Society er et tværfagligt initiativ, der spænder over medie- og kommunikationsforskning, datalogi, digital økonomi, overvågning, politisk økonomi og kritiske datastudier. Centret huser fra begyndelsen 10 seniorforskere og 15 postdocs og ph.d.-studerende.

”I dag kan vi spore enkeltpersoners digitale fodspor ret præcist. Det giver en række muligheder fx inden for sundhedsområdet, men sporingen rejser også dilemmaer om menneskets eksistens, identitet og det gode liv. Det samspil – mellem digital sporing, sociale strukturer, virksomheder og samfund – er i centrum for vores nye forskningscenter”, siger kommunikationsforsker og lektor **Stine Lomborg**, der er leder af det nye center.

AU-forsker får millionbevilling til forskning i muskelsvind

Lektor **Yonglun Luo** fra Aarhus Universitet har fået 2,7 mio. kr. fra Novo Nordisk Fonden til at undersøge, om celler med muskelsvind kan kureres ved hjælp af gen- og stamcelleteknologi.

En ud af 5.000 drenge på verdensplan lider af den sjældne muskelsvindsygdom Duchennes muskeldystrofi (DMD). Forskningsprojektet

kaldet EXOCURE går ud på at korrigerer hudceller, så de producerer muskel-stamceller i stedet for at mutere celler med muskelsvind, ved hjælp af den såkaldte CRISPR-genteknologi. Lykkes det, vil behandlingen kunne genoprette muskelfunktioner hos DMD-patienter og dermed helbrede dem. Yonglun Luo forventer, at den nye gen- og celleterapi også kan gavne andre typer af degenerative sygdomme som diabetes eller sygdom med ufrivillige muskelsammentrækninger.

ITU-forsker skal undersøge amerikanernes tillid til beskyttelsen af deres sundhedsdata

Professor på IT-Universitetet **Louise Barkhuus** skal sammen med en forsker på Columbia University undersøge dårligt stillede amerikaneres manglende tillid til, at deres sundhedsdata bliver opbevaret sikkert, så de ikke bliver misbrugt.

Mistilliden til sundhedssystemets opbevaring af sundhedsdata er alvorlig, fordi den ifølge studier kan resultere i, at nogle patienter tilbageholder vigtige informationer for sundhedspersonalet eller måske helt fravælger at opsøge læge. Derfor er det vigtigt, at de digitale sundhedssystemer bliver designet på en tillidsvækkende måde, og det tager professor Louise Barkhuus nu til USA for at give sit bidrag til med støtte fra Danmarks Frie Forskningsfond | Samfund og Erhverv.

Tekstilforsker fra KU får EU-bevilling

Elsa Yvanez har modtaget et såkaldt Starting Grant fra European Research Council.

Det giver hende mulighed for at fortsætte sin forskning i forhistorisk tøjkultur i Sudan med projektet Fashioning Sudan ved Center for Tekstilforskning på Saxo-Instituttet på Københavns Universitet.

Elsa Yvanez fortæller, at bevillingen skal bruges til at undersøge forhistoriske tekstiler og huder, som er utrolig velbevarede i Sudan på grund af det tørre klima.

Elsa Yvanez og hendes team skal blandt andet analysere tekstiler og dyrehuder fra bronzealderen og middelalderen med avanceret mikroskopi, og de skal blive klogere på de håndværkstraditioner, som var en forudsætning for produktionen af klæder i området.

International støtte til holocaustforskning på SDU

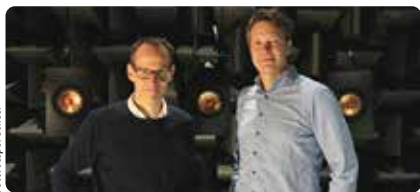

Lektor **Therkel Stræde** fra Institut for Historie på Syddansk Universitet i Odense har under corona opnået international støtte til forsknings- og

formidlingsprojekter, der kombinerer topografi med historisk, særligt erindringshistorisk metode. I Stutthof Maritime

Evacuations Project undersøger forskere fra SDU og museet Gedenkstätte Neuengamme i Hamborg samt – for de marinarkæologiske aspekter – Vikingeskibsmuseet i Roskilde de "dødsmarker til søs", som i 2. verdenskrigs slutfase bragte udhungrede fanger fra koncentrationslejren Stutthof ved Gdansk med flodpramme til tyske havne i den vestlige Østersø og til Klintholm på Møn. Projektet har modtaget 158.000 kr. fra International Holocaust Remembrance Alliance (IHRA), der er et samarbejde mellem 35 stater i og uden for Europa om forskning i og erindring om holocaust. Projektet Theresienstadt: Topography of Memory kortlægger ved hjælp af interaktive digitale kort et stort antal erindringsfortællinger fra jøder, der i 1943-44 blev deporteret fra Danmark til den nazistiske ghetto og koncentrationslejr Theresienstadt ved Prag. Partnere er her det tjekkiske museum Památník Terezín og Museum of Jewish Heritage i New York City. De to projekter har modtaget støtte fra Tysklands, Polens og Tjekkiets ambassader, Theresienstadt-projektet tillige 173.000 kr. fra Arcadia – a Charitable Fund of Lisbet Rausing and Peter Baldwin (London).

Nyt forskningscenter på DTU skal styrke høresundheden

Danmark er blandt de førende i verden inden for anvendt høreteknologi, men vil vi bevare den position, er vi nødt til at fokusere på hørelsens fundamentale neurobiologi.

Det er baggrunden for etableringen af Center for Auditiv Neurovidenskab ved DTU Sundhedsteknologi.

"Vi mener, at mange af nøgleudfordringerne inden for hørelsen har at gøre med hjernen, hvilket er grunden til, at vi satser på den auditive neurovidenskab for at kunne udvikle fremtidens løsninger inden for høresundhed", siger seniorforsker **Jens Hjortkjær**, der er initiativtager bag det nye center sammen med professor **Torsten Dau** og professor Thomas Andresen.

En del af centret vil fremme billeddannelsessteknologier for at få mere viden om det indre øre og det auditive system. Et af målene er at udvikle nye billeddannelsesværktøjer for bedre at kunne forstå sammenhængen mellem aldersrelateret høretab og degenerative hjernesygdomme som demens for bedre at kunne forebygge dem og fremme sund aldring.

En anden del af centret vil fokusere på at forstå den auditive hjerne og de hjerneprocesser, der har med hørelsen at gøre. En vigtig udfordring er bedre at kunne forstå, hvordan hjernen gør det muligt for en lytter at afkode komplekse lyd miljøer, som fx at kunne fokusere på en bestemt person, der taler i støjende

omgivelser. Forskningsaktiviteterne inden for kognitiv auditiv neurovidenskab vil ligeledes fokusere på nye neuroteknologier såsom hjernekontrollerede høreapparater, der forstærker de lyde, som en bruger fokuserer sin opmærksomhed på.

Centret er støttet af William Demant Fonden med 16,9 mio. kr.

Nyt formandskab i Det Unge Akademi

Det Unge Akademi, der blev oprettet af Det Kongelige Danske Videnskaberne Selskab i 2011 for at styrke grundforskning og den tværfaglige udveksling, bygge bro mellem videnskab og samfund – og give nogle af landets dygtigste unge forskere en stemme i offentligheden, har valgt nye forpersoner og rådsmedlemmer.

Forperson bliver **Kristoffer Kropp**, lektor ved Institut for Samfundsvidenskab og Erhverv på Roskilde Universitet.

Næstforperson: **Kirsten Marie Ørnsbjerg Jensen**, lektor ved Kemisk Institut på Københavns Universitet.

Repræsentant for Forskningspolitisk Udvalg: **Peter Ebert Andersen**, adjunkt ved Institut for Molekylærbiologi og Genetik, Aarhus Universitet.

Repræsentant for Formidlingsudvalget: **Trine Kellberg Nielsen**, lektor ved Institut for Kultur og Samfund, Aarhus Universitet og Moesgaard Museum.

Repræsentant for Samarbejdsudvalget: **Rune Busk Damgaard**, lektor ved Institut for Bioteknologi og Biomedicin, Danmarks Tekniske Universitet.

Det nye formandskab vil videreudvikle Det Unge Akademi's stemme på det forskningspolitiske felt:

"I DUA's tiårige levetid er det blevet en institution i det danske forskningslandskab. Det er en position, vi skal værne om og benytte med ydmyghed", siger Kristoffer Kropp.

Ny dekan på SDU

Det Samfundsvidenskabelige Fakultet på SDU får ny dekan 1. juni 2022, når **Peter Møllgaard** tiltræder.

Han kommer fra en stilling som dekan på Maastricht University School of Business and Economics og har tidligere arbejdet på CBS som bl.a. forskningsdekan og institutleder.

"Peter Møllgaard er en særdeles kompetent, inspirerende og erfaren leder. Han har alle forudsætninger for at styrke Det Samfundsvidenskabelige Fakultet yderligere og visioner, der kan bidrage til opbygningen af SDU's nye Business School. Med ansættelsen

af Peter Møllgaard har SDU igen rekrutteret fra allerøverste hylde", udtaler SDU's rektor, Jens Ringsmose, der har været formand for ansættelsesudvalget.

Peter Møllgaard er uddannet cand.polit. fra Københavns Universitet, ph.d. fra Det Europæiske Universitetsinstitut i Firenze og har forskningsmæssigt arbejdet med energimarkederne, regulering og konkurrenceøkonomi.

Han har siden 2018 været formand for Klimarådet, der rådgiver regeringen om klimapolitik.

Han afløser Sten Rynning, som har været konstitueret dekan, siden Jens Ringsmose tiltrådte stillingen som rektor på SDU.

Nye institutter på DTU

DTU reorganiserer nu forskningen inden for centrale områder som byggeri, miljøteknologi, elektroteknologi og fotonik for at skabe dynamiske forskningsmiljøer, som kan adressere nye udfordringer, oplyser rektor Anders Bjarklev.

Det betyder dannelsen af en række nye institutter og nedlæggelsen af to af de eksisterende institutter på universitetet, nemlig DTU Byg og DTU Elektro.

Blandt de nye er Institut for Byggeri og Mekanisk Teknologi og Institut for Miljø- og Ressourceteknologi.

DTU vil samtidig styrke det elektrotekniske fagområde i et nyt Institut for Elektroteknologi og Fotonik.

Elektromagnetiske Systemer bliver en del af Institut for Rumforskning og Rumteknologi, som også vil blive styrket med forskning inden for arktisk teknologi.

DTU's Center for Electrical Power and Energy (CEE) bliver en del af det nye Institut for Vindenergi og Energisystemer.

Har du en navnenhed, som du tænker er relevant, så send den til redaktionen på cbl@dm.dk. Vi kan ikke love, at alle kommer med, og forbeholder os ret til at redigere teksten.

Al henvendelse vedr. adresseændring eller -fejl hos din medlemsorganisation (DM eller Djøf).

Af Lasse Højsgaard, lah@dm.dk

Røntgenstråler – var det en ukrainer, der var først?

Da Wilhelm Conrad Röntgen i 1895 opdagede røntgenstrålerne, havde Ivan Puluj været i gang i mere end 15 år.

Opdagelsen af røntgenstrålerne er en af de store videnskabelige landvindinger, hvis ophav har været noget omdiskuteret.

Den almindelige anerkendelse af opdagelsen tilskrives naturligvis den tyske fysiker Wilhelm Conrad Röntgen. Han publicerede i slutningen af 1895 og i begyndelsen af 1896 om de mystiske X-stråler, hvilket han i 1901 modtog Nobelprisen for.

Röntgen var dog angiveligt ikke så meget for at modtage prisen, og

han ville ikke holde det traditionelle nobelforedrag, da han mente, det var "gammelt nyt". Han ville heller ikke tage patent på sine opfindelser omkring røntgenstrålerne.

Efterfølgende er der kommet mere fokus på den serbisk-amerikanske ingeniør og videnskabsmand Nikola Tesla. Blandt Teslas mange eksperimenter var "skyggegrafer" – skabt af de dengang ukendte røntgenstråler – som han havde arbejdet med siden 1887. Da Röntgen offentliggjorde sin opdagelse, sendte Tesla ham få dage senere et røntgenbillede, samtidig med at han dog gav ham fuld anerkendelse for opdagelsen.

Spørgsmålet er imidlertid, om en ukrainer var endnu tidligere ude med røntgenstråleeksperimenterne.

Ivan Puluj blev født i 1845 i den lille ukrainske by Grimajlovo, der dengang var en del af Østrig-Ungarn. Han blev uddannet fra universitetet i Wien, hvor han også senere underviste, inden han kom til det tekniske universitet i Prag, hvor han i en periode var rektor. Sin doktorafhandling færdiggjorde han på universitetet i Strasbourg under fysikeren August Kundt, hvor den jævnaldrende Röntgen i øvrigt også arbejdede.

Tidligt røntgenapparat

Helt tilbage i slutningen af 1870'erne eksperimenterede Puluj med katodestråler, og i de følgende år konstruerede

han det, der også blev kaldt en "puluj-lampe", ved at sende elektricitet gennem et rør med gas – en tidlig prototype af en røntgenstrålekilde. Han skrev efter et eksperiment i 1889, at fotografiske plader blev sorte, når de blev eksponeret for katodestråler, og han tog selv billeder, som også blev offentligt publiceret, blandt andet billeder af mus, hvor skelettet er tydeligt, og billeder af sin egen datters hånd.

Alligevel var det Röntgen, der tog prisen, da han den 28. december 1895 indleverede en artikel om "en ny slags stråler" til Würzburg Physical-Medical Society og skabte enorm opsig.

Ivan Puluj arbejdede videre med røntgenstrålerne til dels på baggrund af Röntgens arbejde, og han omtalte dem konsekvent som "usynlige katodiske stråler opdaget af professor Röntgen".

I dag finder man dog mange steder det synspunkt, at Puluj har fået for lidt anerkendelse for røntgenstrålernes opdagelse.

En serbisk videnskabsmand, Slavko Bokshan, som arbejdede med både Puluj og Röntgen på universitetet i Strasbourg, skulle om det spørgsmål have sagt: "Verdenshistorien har aldrig været retfærdig over for visse individer og visse nationer. Små nationer og deres bedrifter er ofte blevet negligeret, mens store nationers til tider er blevet overdrevet". ■

Røntgenfoto af dødfødt baby taget af Ivan Puluj i april 1896. Angiveligt det første røntgenfoto nogensinde taget til medicinsk brug.